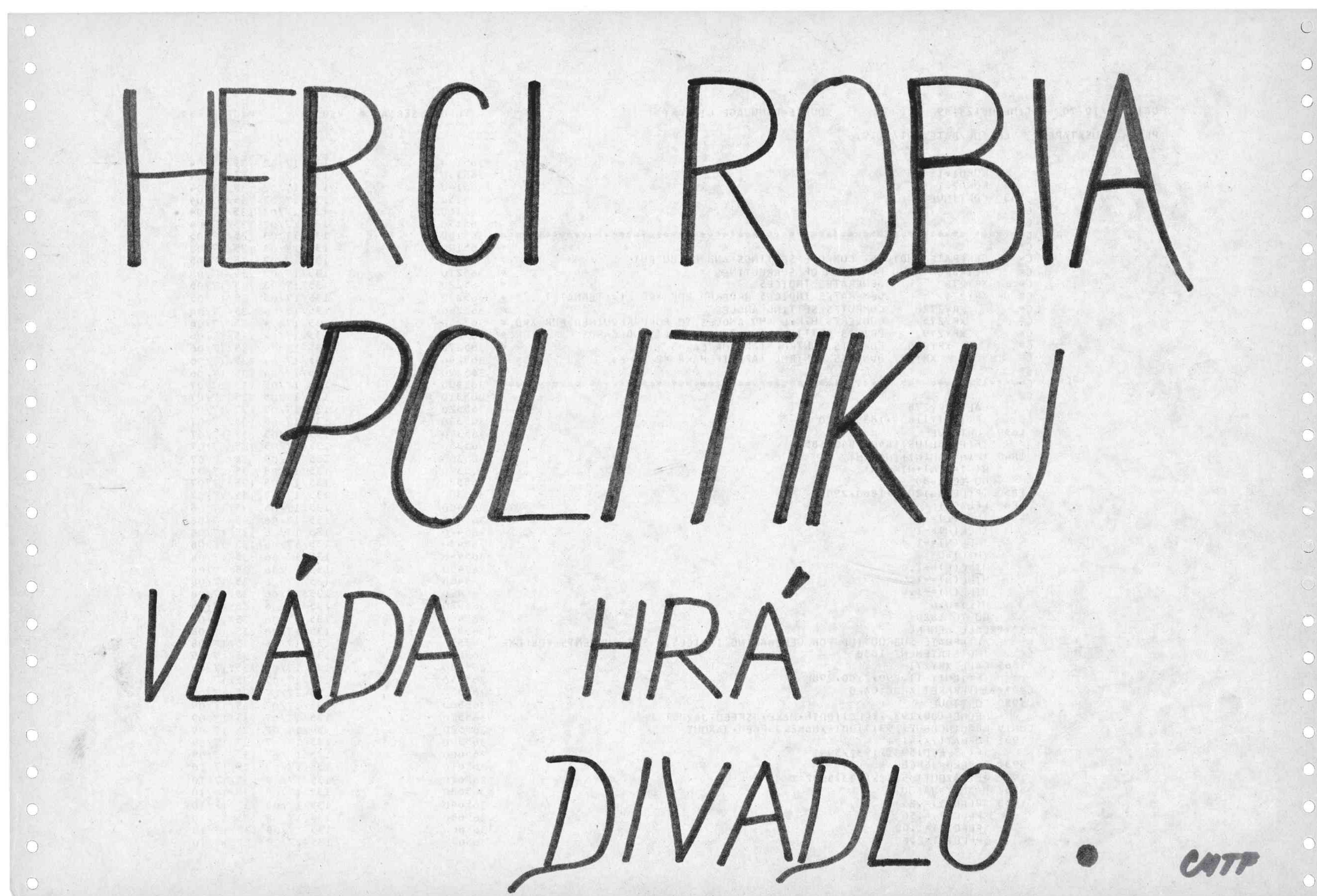

NEŽNÁ '89 REVOLÚCIA, KTORÁ SA ZAČALA V DIVADLE

Leták z Novembra '89
Zdroj SNM – Historické
múzeum v Bratislave

AUTORKY A AUTORI POUŽITÝCH FOTOGRAFIÍ Juraj Antal, Peter Babka, Jozef Baran, Peter Brenkus, Pavol Džizhal, Táňa Hojčová, Tibor Huszár, Veronika Janušková, Zdeno Kajzr, Ján Lörincz, Pavel Neubauer, Svätopluk Písecký, Michal Rosenberg, Ivan Rychlo, Anton Sládek, Igor Teluch, Jozef Vavro.

Materiály použité vo výstave sú z archívu Divadelného ústavu, archívu Slovenského národného múzea, archívu Slovenského národného divadla, zo Slovenského národného archívu (Zbierka Verejnosť proti násiliu I, číslo škatule 2, 25, 26), z TASR, archívu denníka KORZÁR, archívu Divadla Andreja Bagara v Nitre a z archívu Asociácie Divadelná Nitra skompletizovaného v rámci projektu Nitra 89 – pamäť regiónu, ktorý realizovala Asociácia Divadelná Nitra pri príležitosti 20. výročia Nežnej revolúcie v roku 2019, a zo súkromného archívu Ľuby Blaškovičovej.

SLOVENSKÉ
NÁRODNÉ
DIVADLO
105. SEZÓNA

PŮVODNÚ VÝSTAVU PRIPRAVIL
Divadelný ústav v roku 2019
REDIZAĽN VÝSTAVY PRIPRAVILO
Slovenské národné divadlo, 2024
AUTOR VÝSTAVY Marek Godovič
GRAFICKÉ RIEŠENIE Katarína Balážiková
PRODUKCIA Karolína Holmanová,
Petronela Poláková

Divadelný ústav
a Slovenské národné
divadlo sú štátnymi
príspevkovými
organizáciami
zriadenými
Ministerstvom
kultúry SR.

DIVADELNÝ ÚSTAV
BRATISLAVA
THE THEATRE INSTITUTE
MINISTERSTVO
KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

„*Nech žijú herci!*“ Skandovanie davu počas novembrových demonštrácií dokazovalo, do akej veľkej miery sa divadelníci a divadelníčky stali priamymi aktérmi najväčšej politicko-spoločenskej udalosti v bývalom Československu v druhej polovici 20. storočia: ukončenia komunistickej diktatúry. Ľudia ich poznali nielen zo scén, ale aj z filmov a televíznych obrazoviek, mali ich radi, dôverovali im. Vyhlásenia robotníkov, lekárov či učiteľov sa často odvolávali práve na odkaz študentov a divadelníkov.

Herci, herečky, režiséri či dramaturgovia prijali výzvu štrajkujúcich študentov a zapojili sa do politického diania. Stali sa jednou z významných skupín, ktoré ovplyvnili revolučné zmeny. Javisková skúsenosť im pomáhala na demonštráciách či v diskusiách zrozumiteľne tlmočiť heslá a idey vtedajšieho obdobia, všeobecná popularita dodávala ich slovám váhu.

V prvých momentoch revolučných dní nahrádzali mlčiace médiá, prenášali informácie dokonca aj špeciálnym vlakom, vedeli rázne, jasne a s emóciou formulovať požiadavky demonštrantov.

Výstava *Nežná '89 revolúcia, ktorá sa začala v divadle* pripravená pri príležitosti 30. výročia demokratickej zmeny v našej spoločnosti reflektuje prelomové dni a týždne, ktoré priniesli jeden z kľúčových medzníkov slovenských dejín. Zahŕňa dobové materiály, fotografie z archívov a divadiel a mapuje nielen atmosféru na námestiach, ale aj najvýznamnejšie inscenácie danej doby, ktoré už tesne pred revolúciou mnohé z toho, čo prišlo, predznamenovali.

Slovenskí vysokoškolskí študenti a študentky, ktorí v Bratislave oslavovali Medzinárodný deň študentov, zorganizovali 16. novembra 1989 manifestačný sprievod, ktorým verejne demonštrovali proti komunistickej diktatúre. O deň neskôr, 17. novembra 1989, sa v Prahe zhromaždili tisíce študentov pražských vysokých škôl. Tí po skončení oficiálneho študentského mítingu, konanom na Albertove ako pripomienka zavretia českých vysokých škôl nacistami v roku 1939, odišli smerom na Vyšehrad a potom aj do centra Prahy. Bezpečnostné zložky brutálne zasiahli proti demonštrujúcim študentom na Národní tříde, na čo reagovali aj študenti a umelci na Slovensku.

V byte u Martina Hubu sa 19. novembra 1989 stretli viacerí slovenskí herci na čele s Milanom Kňažkom, Mariánom Labudom, Milanom Lasicom a Júliusom Satinským. Prijali prvý oficiálny dokument *Vyhlásenie bratislavských divadelných umelcov*, v ktorom sa pripájajú k výzve pražských divadelníkov a protestujú proti brutalite, ku ktorej došlo 17. novembra 1989.

Neskôr vo večerných hodinách vyhlásil Martin Huba na Malej scéne SND vstup hercov do štrajku. Namiesto večerných predstavení v divadlách prebiehali diskusie s občanmi. V ten istý večer sa pridalo Štúdio Novej scény. Do bratislavskej Umeleckej besedy bolo 19. novembra 1989 zvolané stretnutie, ktorého sa zúčastnilo asi 500 osobností kultúrneho a spoločenského života. Na ňom vznikla občianska iniciatíva Verejnosť proti násiliu.

V bratislavskom divadle Štúdio S sa 20. novembra 1989 zišlo približne 700 ľudí. Herci na čele s Milanom Kňažkom a Milanom Lasicom oznámili prítomným rozhodnutie štrajkom podporiť požiadavky študentov. Na stretnutí s umeleckým súborom Činohry SND 21. novembra 1989 sa ideologický tajomník ÚV KSS Gejza Šlapka so slovenským ministrom kultúry Pavlom Koyšom snažili prehovoriť hercov, aby ukončili štrajk. Divadelníci však tento apel odmietli. V rovnaký deň sa v divadlách aj napriek príkazu na ich zatvorenie konali diskusie s verejnosťou. Postupne sa k štrajkovej výzve pripájali divadlá od Bratislavy cez Trnavu, Komárno, Nitru, Zvolen, Martin, Banskú Bystricu až po Košice či Prešov. Postupným tlakom verejnosti vznikla prechodná vláda a zrušila sa vedúca úloha Komunistickej strany Československa. Do funkcie prezidenta bol vymenovaný dramatik a disident Václav Havel, predsedom Federálneho zhromaždenia sa stal Alexander Dubček. Krajina sa pripravovala na cestu k vypísaniu slobodných volieb. Niektorí protagonisti Novembra '89 z radov slovenských divadelníkov ako Milan Kňažko, Ladislav Chudík, Magda Vášáryová, Štefan Kvietik, Martin Porubjak, Peter Rašev alebo Miroslav Dziak Košický na kratší alebo dlhší čas vstúpili do politiky ako členovia vlád či poslanci parlamentov. Do dejín Slovenska sa divadelníci a divadelníčky nesporne zapísali ako tí, ktorí sa v kľúčovom období dokázali postaviť na tribúny a stať sa tvármi demokratickej zmeny.

Marek Godovič

PREDOHRY

01

Autor hry Friedrich Dürrenmatt sa v čase normalizácie neobjavoval v repertoároch slovenských divadiel. Inscenátori rafinovane spojili niekoľko divadelných žánrov do jednotnej aktuálnej výpovede, v ktorej dominuje bezmocnosť, pretváрка a cynizmus.

02

03

Inscenácia sa stala pred Novembrom '89 divácky úspešnou nielen vďaka textu poľského dramatika – emigranta Sławomira Mrożeka, ale aj hereckým výkonom dvoch hlavných protagonistov Milana Lasicu a Mariána Labudu. Autor odkryl frustrácie a myslenie človeka z východného bloku.

04

Autorská inscenácia pracovala s vecným bojom niekoľkých individualít, ktoré sa konfrontujú so systémom, a ironizovala proklamovaný idealizujúci stav vtedajšej spoločnosti.

Pred Novembrom '89 prehovárali herci k divákovi z miest, ktoré sú im najvlastnejšie: z javísk. Svoju tvorbu sa aj napriek nemožnosti slobodne hovoriť nahlas v podtexte otvorenejšie vyjadrovali o spoločenských udalostiach, myslení a pocitoch mnohých divákov. Po skončení revolučných dní divadlá v prvých rokoch paradoxne zaznamenali úbytok návštevnosti. Divadelní diváci sa stali divákmi televíznymi. Z médií počuli odkazy, ktoré jasnejšie formulovali aktuálne udalosti tých čias.

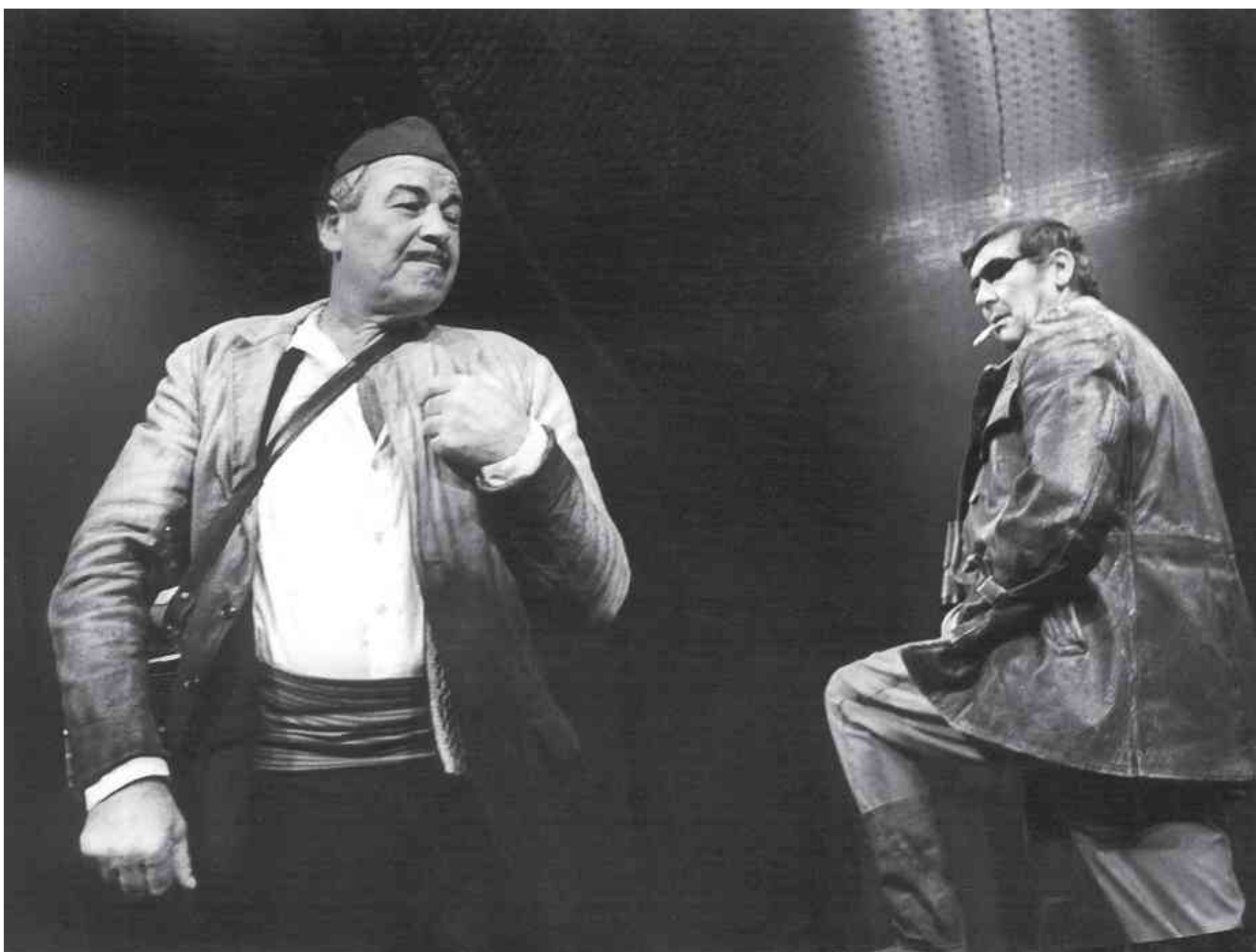
01
Friedrich Dürrenmatt:
Návšteva starej dámy
Divadlo Slovenského
národného povstania
Martin, 18. 11. 1989
Réžia Roman Polák
Zláva František Výrostko,
Anton Šulík, Ivan Kmeco,
Ivan Giac, Anton Januš,
Tomáš Žilincík, Štefan Mišovic,
Tibor Frlajs, Jaroslav Vrzala
Foto Tibor Huszár/archív SKD

02
Bulletin k inscenácii
Emigranti, 1989
Zdroj archív DÚ

03
Sławomir Mrożek: Emigranti
Štúdio S Bratislava, 26. 5. 1989
Réžia Martin Porubjak
Zláva Milan Lasica,
Marián Labuda
Foto Tibor Huszár/archív DÚ

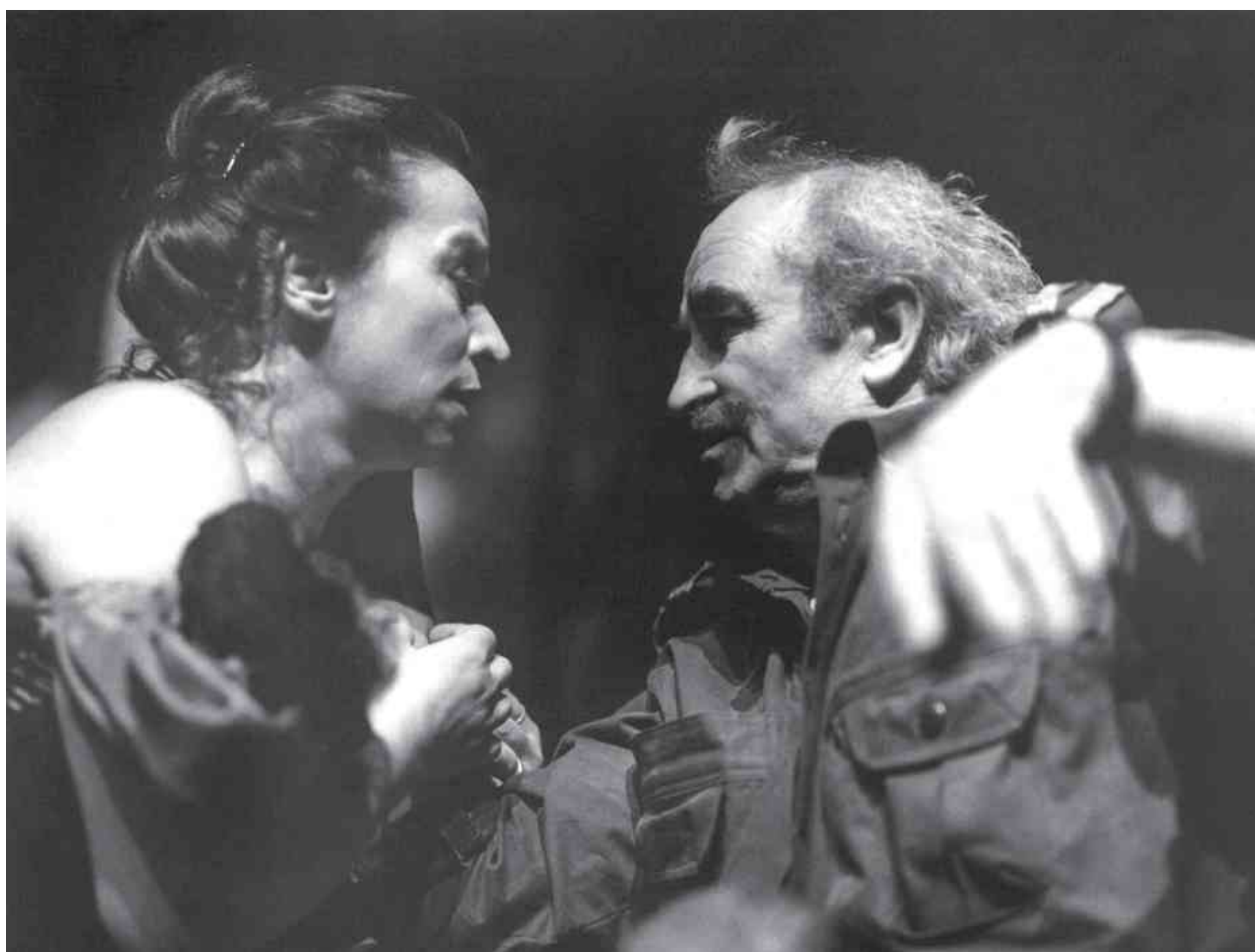
04
Blaho Uhlár:
Predposledná večera
Divadlo pre deti a mládež
v Trnave, 30. 6. 1989
Réžia Blaho Uhlár
Zláva Margita Šefčovičová,
Ladislav Kerata, Viera Pavlíková,
Vladimír Oktavec, Tibor Vokoun
Foto Táňa Hojčová/archív DÚ

01

Na repríze inscenácie 19. 11. 1989 herec Martin Huba prečítal text *Vyhlasenia bratislavských divadelných umelcov*.

02

S inscenáciou bolo Divadlo Andreja Bagara počas novembrových revolučných dní roku 1989 na hosťovaní v Moskve, kde pred predstaveniami súbor prečítal vyhlásenie k udalostiam v Československu.

03

Na repríze inscenácie 19. 11. 1989 prečítal hlavný protagonista inscenácie Marián Labuda text *Vyhlasenia bratislavských divadelných umelcov*.

04

Inszenácia pomenovala povahu spoločnosti, ktorá pravdu zakrývala a deformovala. Tvorcovia vo svojom výklade Ibsenovej drámy nechali divákovi voľnosť interpretácie a tým možnosť pozrieť sa na seba a svoje osudy.

05

06

AKTUÁLNOSŤ A AKTUALIZÁCIA

ANTON KRET
(NA OKNAJ FELDEKOVEJ PARAFRÁZY
MIZANTROPA)

Molièrova komédia Mizantrop, jedno z najkonciznejších klasických satirických diel vôbec, sa môže s úspechom uvádzať v pôvodnom znení, bez akýchkoľvek zásahov. Násťsové hodnoty jej obsahu — zobrazenie „prehnaného zanietenia pre pravdu a česť“ (historická charakteristika hry), teda v princípe pozitívnych vlastností, ktoré však v preexponovanej podobe vedú k strate komunikácie jednotlivca so spoločnosťou, k mizantropizmu — sú natoľko výrazné, prevládajúce, že nech by bol obraz molièrovského mizantropa akokoľvek starodávny a v tradičnom ráme, prichádza sa k potomkom rovnako živo a aktuálne ako Mona Liza, Don Quijote alebo Deväť sýmónia.

Ale možno práve preto, že je Mizantrop chef-d'oeuvre svetovej komédie, ustavične podnecuje divadelných tvorcov rovnako k priemu, tu pokornejšiemu a inde zas voľnejšiemu, ale neraz aj k „prepisovému“ a veru aj slobodne parafrázovanému uvádzaniu na javiskách. Presne tak, ako večne inšpirujúcu Monu Lizu berú ustavične do rúk kopisti, reproduktori, interpreti aj parafrázoisti. Istéže — aj plagijátori, ale keďže ti sa dajú odlíšiť od ostatných podľa toho, že ich k tvorbe nendžirovali myšlienky diela, iba jeho renomé a ohlas, môžeme ich z našich úvah vypustiť.

Myšlienka uviesť „prepisného“ Mizantropa v činohre SND vznikla už dávnejšie a nezávisle na tom, že skúsenosti s uvádzaním pôvodných prekladových znení Molièrových hier v súbore boli za uplynulých tridsať rokov nie najlepšie. Ako keby práve práša historická a spoločenská zaradenosť príbehov jednotlivých uvádzaných diel (Don Juan, Tartuffe, George Dandin a napokon aj nedávno uvedený Lakomec) boli prekážkou a zvláňovali hnečom aj režisérskom ruky pri odhaľovaní toho nadsťasového, keďžej dobe do akej miery vlastneho

07

Inszenáciu k Nežnej revolúcii viaže priestor bufetu Malej scény SND, ktorého replika vznikla na javisku. V skutočnom bufete tohto divadla bol 20. 11. 1989 prijatý oficiálny názov občianskej iniciatívy Verejnosť proti násiliu. Podľa spomienok Ľubomíra Feldeka bola čiapka, v ktorej Milan Kňažko vystupoval na námestiach, súčasťou kostýmu Alcesta, ktorého v inscenácii stvárňoval.

01
Dušan Kovačević:
Zberné stredisko
Činohra SND, Bratislava,
14. 12. 1984
Réžia Pavol Haspra
Zľava Ivan Rajniak,
Štefan Kvietik
Foto Jozef Vavro/archív DÚ

02
Eugene O'Neill:
Smútok pristane Elektre
Divadlo Andreja Bagara v Nitre,
17. 2. 1989
Réžia Jozef Bednárík
Zľava Adela Gáborová,
Andrej Rimko
Foto Pavol Drížhal/archív DAB

03
Molière: *Tartuffe*
Štúdio Novej scény Bratislava,
19. 11. 1988
Réžia Vladimír Strnisko
Zľava Vladimír Černý,
Marián Labuda,
Marián Zedníkovič
Foto Igor Teluch/archív DÚ

04
Henrik Ibsen: *Nepriateľ ľudu*
Malá scéna SND, Bratislava,
11. 3. 1989
Réžia Ľubomír Vajdička
Zľava Martin Huba,
Michal Dočolomanský
Foto Zdeno Kajzr/archív DÚ

05 – 07
Ľubomír Feldek: *Skúška*
Malá scéna SND, Bratislava,
3. 12. 1988
Réžia Peter Mikulík
Zľava Milan Kňažko, Emil Horváth ml.,
Juraj Slezáček, Oldo Hlaváček,
Vladimír Durdík ml.
Foto Jozef Vavro/archív DÚ

VYHLÁSENIA

01

Vyhlasenie Slovenskeho narodneho divadla

Dňa 22. novembra 1989 sa členovia a zamestnanci Slovenského národného divadla rozhodli zaujať toto stanovisko k súčasnej spoločenskej situácii.

Jednou z prvých povinností človeka je zachovanie života, aj toho svojho. Ak nám ide o dôstojný život, o jeho naplnenie v zmysle eticne ľudského poslania: slúžiť dobru, spravodlivosti a pravde, pokúsme sa o to všetci spolu na základe slobodnej voľby v hraniciach tej neghumannejšej slusnosti a tolerance. Bez hnevu, nenávisťi, s láskou k blížnemu a k prírode, ktorej sme súčasťou. S úctou k minulosti, ale aj s plnou zodpovednosťou k budúcnosti. Začneme už raz pri čistom stole a čistej tabuli, bez nemorálnych kompromisov. Pokračujeme z našej vlastnej podstaty národnej, historickej, pod spoločnou strechou československej vzájomnosti. Nech naše myšlienky majú dost' voľného priestoru, aby sme mohli žiť život v pravde. Vytvoríme spoločne takú republiku, v ktorej sa budeme všetci konečne cítiť doma ako plnoprávni občania v demokratickom socialistickom štáte rešpektujúcim zásady politického pluralizmu. Pozrieme sa objektívne a kriticky na našu minulosť a nebudeme sa kriticky prehodnotiť udalosti roku 1989.

Zo všetkých síl protestujeme proti opakovanej zvoli, násilniu a brutalite, ktoré sa začali v marci 1988 v Bratislave a vyvrcholili v Prahe 17. novembra 1989. Siahnutie na osobnú slobodu, v akčiolivky fyzické násilie považujeme za neodvratiteľný zločin proti ľudskosti. Žiadame, aby bola vytvorená zvláštna vládna komisia, ktorá vyšetrí, potrestá a verejne oznámi vinníkov pražského masakru a bude pritom dôsledne postupovať podľa československých právnych noriem.

Tieto udalosti sú logickým dôsledkom prehlbojúcej sa spoločenskej a politickej krízy. Chceme hľadať a nájsť východisko v celospoločenskom dialogu, z ktorého nemôže nikoho vopred vylúčiť. Na základe posledných skúseností chceme vyjadriť pochybnosť, či dnešné zloženie najvyšších stranických a štátnych orgánov umožňuje pozitívne východisko nájsť. Preto sme sa rozhodli vstupiť do týždenného protestného štrajku a namiesto plánovaných predstavení prečítame toto naše stanovisko a predkladáme divadelné priestory širokej verejnej diskusii.

Žiadame, aby sa týchto stretnutí a verejnosťou zúčastnili predstavitelia lídri vedúcich stranických a štátnych orgánov. K tomuto kanálu nás vedie predovšetkým naše hlboké presvedčenie, že môžeme žiť, pracovať a tvoriť jedine v spoločnom štáte Čechov a Slovákov a nariadených národnosti. Iba vnútorne pevné občianstvo našich národov, republika, ktorá stojí na základoch slobody, demokracie a humanity môže zaujať dôstojné miesto v spoločnom európskom dome.

Obraciam sa na všetkých spoluočanov, aby nás v tomto našom úsilí podporili - v mene budúcnosti našich detí.

Pracovníci Slovenského národného divadla
/umelci, robotníci, technicko-hospodárski pracovníci/

V Bratislave, 22.11.1989

02

RADOŠINSKÉ NAIVNÉ DIVADLO 557

VEREJNOSŤ PROTI NÁSILIU

STANISLAV ŠTEJKA
PAVEL KAGO
JÁN ZACHAR

TAMARA GRACKOVÁ
DARIA DROZDOVA
JARNA BOBRYČENOVÁ

Kateřina Štěpánová
P. FENYKARZ
L. DROZDOVA

VLADIMÍR ŠTĚPÁK
Ján Kuchár
TAMARA GRACKOVÁ

64/2

03

My, pracovníci Státního bábkového divadla v Bratislave, se tyto vyhlášení připjáme ku generálnímu štrajku dňa 27. novembra 1989 od 12,00 - 14,00 hod. a stavíme sa za oprávnené požiadavky študentov a hnutia Verejnosť proti násiliu.

Svoje stanovisko sme vyjadrili v podpore Vyhlášení a štrajku dramatických umelcov.

A to formou:

Od 12,00 - 14,00 hod. sme pred budovu divadla.

A dnes plánované predstavenia o 14,00 a 16,00 hod. odvolávame a ponúkame priestory divadla na verejnú diskusiu.

Pracovníci ŠBD

V Bratislave 27.11.89

04

Vyhlasenie štrajkového výboru a akčného výboru VFN v SLUK-u

Štrajkový výbor v SLUK-u na podporu a súhlas s vyhlásením štrajku slovenských divadelníkov pripája sa k štrajku tým, že v dňoch od 5. do 11.12. 1989 včítane neodohrá predstavenia "Vianočné pastorek".

Súčasnú zloženie federálnej vlády v praxi nerealizovalo zrušenie čl. 4 Ústavy a tým nerespektovalo požiadavky občianskeho hnutia Verejnosť proti násiliu, aby vo federálnej vláde boli v percentuálnom pomere zastúpené všetky strany a nestranníci pri zachovaní odbornosti a morálneho charakteru.

Štrajkový výbor zostáva v trvalej činnosti a pohotovosti do času splnenia uvedených podmienok.

Bratislava 5.12.1989 Štrajkový výbor v SLUK-u

05

PROGRAMOVÉ VYHLÁSENIE

občianskej iniciatívy VEREJNOSŤ PROTI NÁSILIU
a KOORDINAČNÉHO VÝBORU SLOVENSKÝCH VYSOKOŠKOLÁKOV

25.11.1989

1. Žiadame vytvoriť zo Slovenskej národnej rady skutočný parlament slovenského národa, v ktorom budú mať zastúpenie všetky zložky našej spoločnosti.
2. Žiadame zaručiť úplnú slobodu tlače, novinári, zvolte si už dnes také vedenia redakcií, ktoré túto slobodu zaručia.
3. Žiadame zaručiť slobodu podnikania, zhromažďovania, spoločnania, pohybu, svedomia a ďalšie občianske práva a slobody.
4. Žiadame zrušiť vedúcu úlohu KSČ zaktorenú v ústave a v tomto zmysle zmeniť ústavu.
5. Žiadame oddelenie školstva a kultúra a oddeliť kultúru od štátneho riadenia.
6. Žiadame zaručiť nestrannosť súdov a prokuratúry a vytvoriť skutočný právny štát.
7. Žiadame dôslednú odluku cirkvi od štátu.
8. Žiadame slobodné odborové hnutie a nezávislé študentské organizácie.
9. Žiadame zrovnoprávniť všetky formy vlastníctva.
10. Žiadame dôsledne demokratickú federáciu Čechov a Slovákov a zákonné upravenie práva a postavenia národnosti na princípe plnej a faktickej rovnoprávnosti.
11. Žiadame reálne zaručiť právo na zdravé životné prostredie.
12. Žiadame zaručiť rovnakú šancu pre všetkých pri voľbe povolania a naplnení životnej dráhy.

06

VYHLÁSENIE ŠTÁTNEHO DIVADLA KOŠICE

My, divadelní umelci a zamestnanci ŠD Košice sa pripájame k výzve pražských divadelných umelcov a študentov pražských a bratislavských vysokých škôl a rozhodne protestujeme proti násilnostiam, ktoré sa udiali 17. novembra 1989 v Prahe pri 50. výročí pohrebu Jana Opletala. Žiadame urýchléné vyšetrovanie celej udalosti a ako prejav solidarity so študentmi sa pripájame k výzve pražských a bratislavských divadiel tým, že do konca týždňa, t. j. 24. 11. 1989 vrátane, nebudeme hrať predstavenia a poskytneme priestory na diskusiu s divákmi, ktorí na plánované predstavenia prídu. Ostatné pracovné povinnosti si budeme naďalej riadne plniť. Zároveň sa pripájame a podporujeme ciele hnutia Verejnosť proti násiliu.

V Košiciach 21. 11. 1989

07

Československá divadla, které sú od 18. novembra 1989 v štrajku, sa zjednocujú v nasledujúcom prehlásení:

Sme solidárni a požiadavkami štrajkujúcich študentov a pripájame sa k prehláseniu občianskeho fóra a tým sa stávame jeho súčasťou.

Zdôrazňujeme, že cieľom generálneho štrajku nie je poškodiť národné hospodárstvo, ale nrejavit široké solidaritu a totožnosť spoločných nstojtov robotníkov, roľníkov a inteligencie.

V prevádzkach, ktoré sú nutné pre chod národného hospodárstva, prebehne štrajk demonštrativnou formou.

Vyhlasovanie celodenného štrajku tam, kde by nrišlo k neúmernym strátam, je neúčelne.

Cieľom generálneho štrajku nie je demontáž socializmu ani vytváranie krízových situácií. Ide o presadenie skutočnej nrestavby, ide o vec socializmu. Ide o demokraciu, o urýchlené riešenie neodkladných problémov politických a hospodárskych.

Ľud svojim vystúpením v uliciach miest dal jasne najavo nedôveru súčasnému vedeniu štátu.

V tejto vážnej krízovej situácii je najvito a politickou opozdnosťou vysvetľovať súčasnú krízu činnosťou blížšie neurčených či určených západných centrál.

Uvedomujeme si vážnosť situácie, ktorú nemôže riešiť nikto v žiadnom zahraničí.

Sme vlastenci, demokrati, odmietame destrukciu, žiadame konštruktívne riešenie.

My, divadelníci k Vám hovoríme svojim srdcom, svojou dušou a citom.

08

Divadlo J.G.Tajovského - Šinohra Zvolen

Titl.

Výbor Verejnosť proti násiliu
Markušova 2
Bratislava

Dňa 27.11.1989 o 12.00 hod. sme celý kolektív vstúpili do generálneho štrajku na podporu našich spoločných požiadaviek.

Pravda zvíťasí

Za DVZ - Šinohra Zvolen

60/2

09

03
Oznámenie o podpore občianskej iniciatívy Verejnosť proti násiliu, Radošinské naivné divadlo, november 1989
Zdroj SNA

04
Oznámenie zamestnancov o priebehu štrajku v Štátnom bábkovom divadle v Bratislave, 27. 11. 1989
Zdroj SNA

05
Vyhlásenie štrajkového výboru SLUK-u, december 1989
Zdroj SNA

06
Programové vyhlásenie občianskej iniciatívy Verejnosti proti násiliu a Koordinačného výboru slovenských vysokoškôľákov, 25. 11. 1989
Zdroj SNA

07
Vyhlásenie zamestnancov Štátneho divadla Košice, 21. 11. 1989
Zdroj archív SND

08
Prehlásenie československých divadiel, november 1989
Zdroj SNA

09
Pripojenie sa pracovníkov Divadla Jozefa Gregora Tajovského vo Zvolene k štrajku, 25. 11. 1989
Zdroj SNA

01
Fedor Gál na stretnutí v bratislavskej Umeleckej besede, november 1989
Zdroj SNA

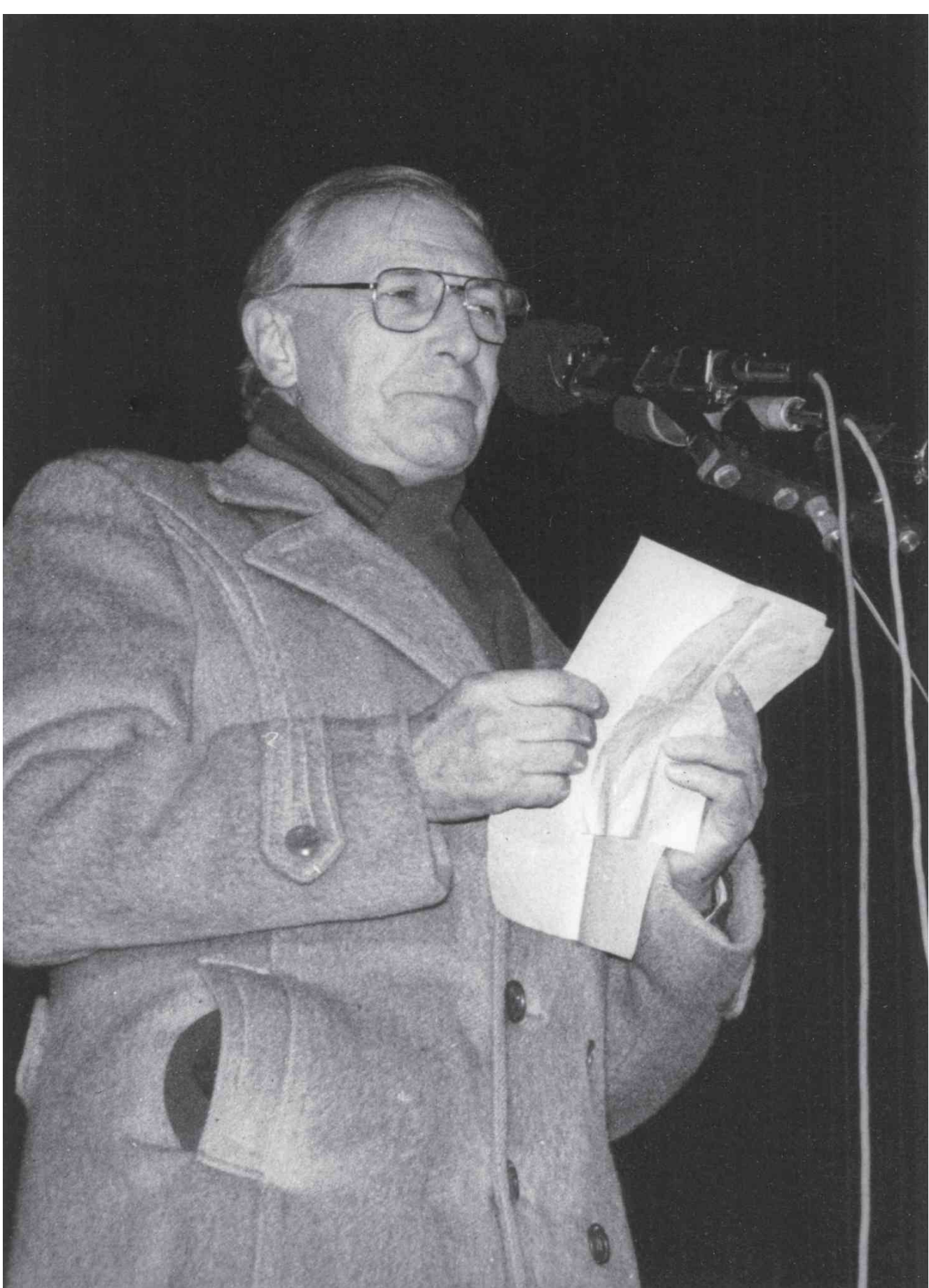
02
Vyhlásenie SND
Zdroj SNA

PRVÉ DEMONŠTRÁCIE

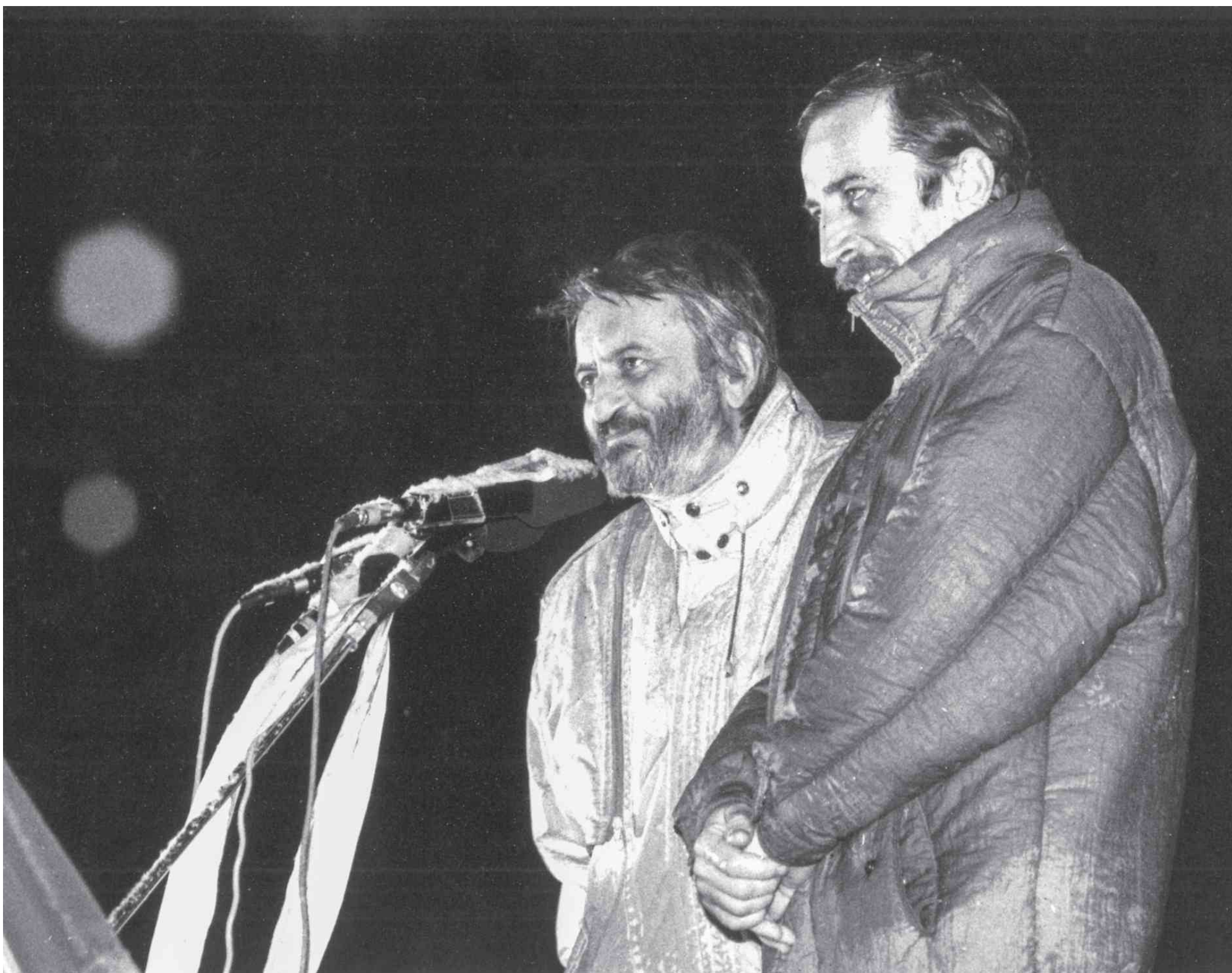
01

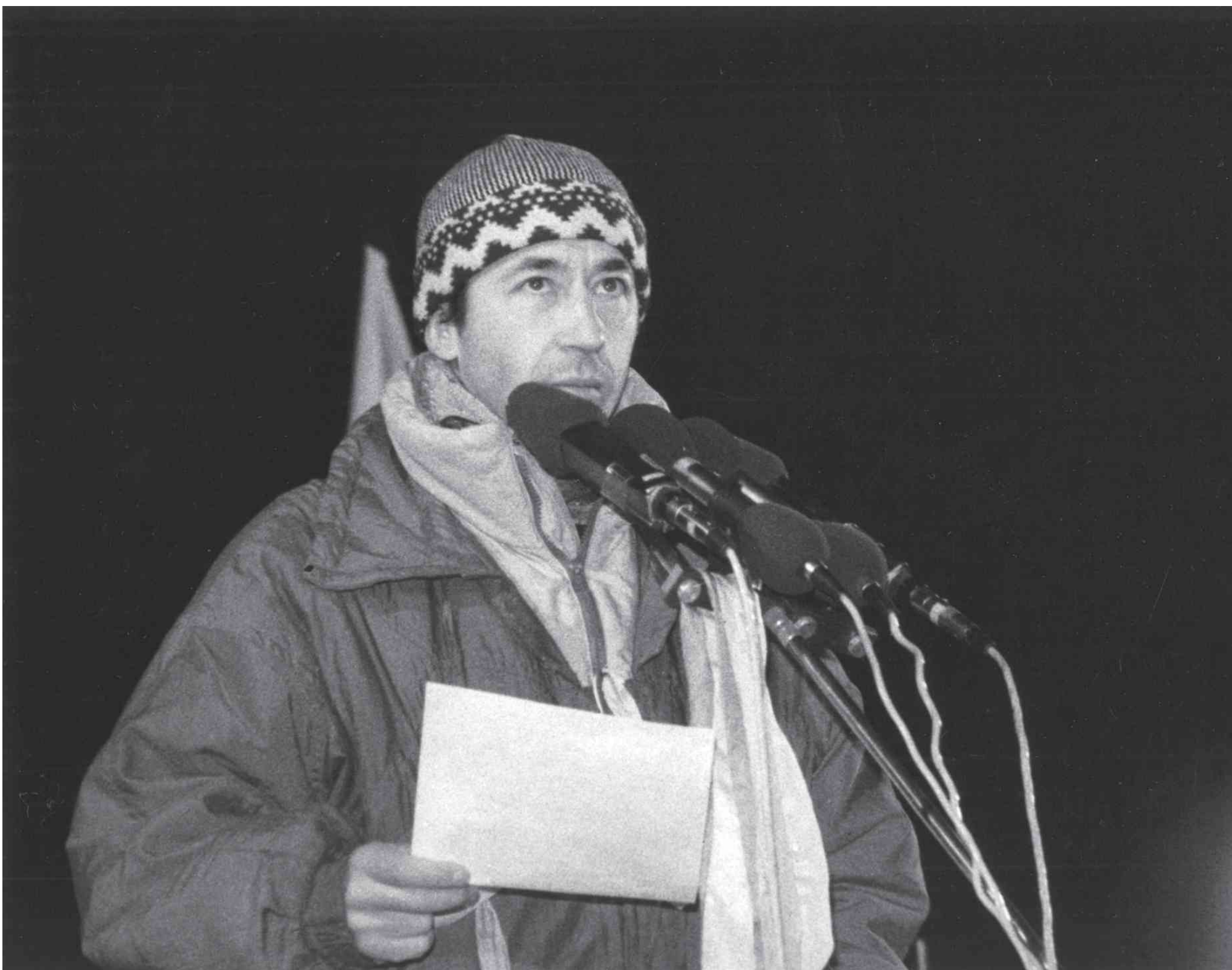
02

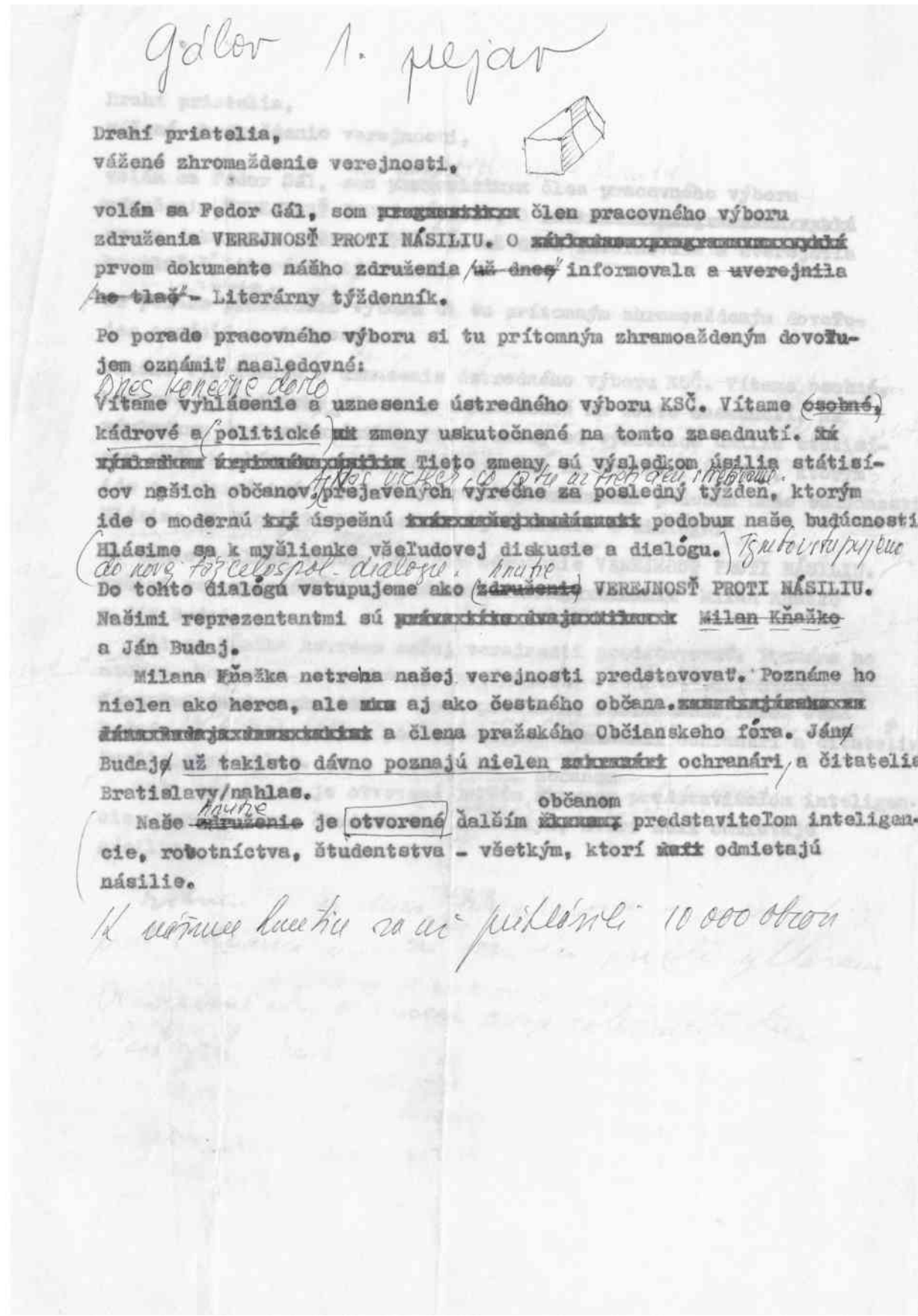
03

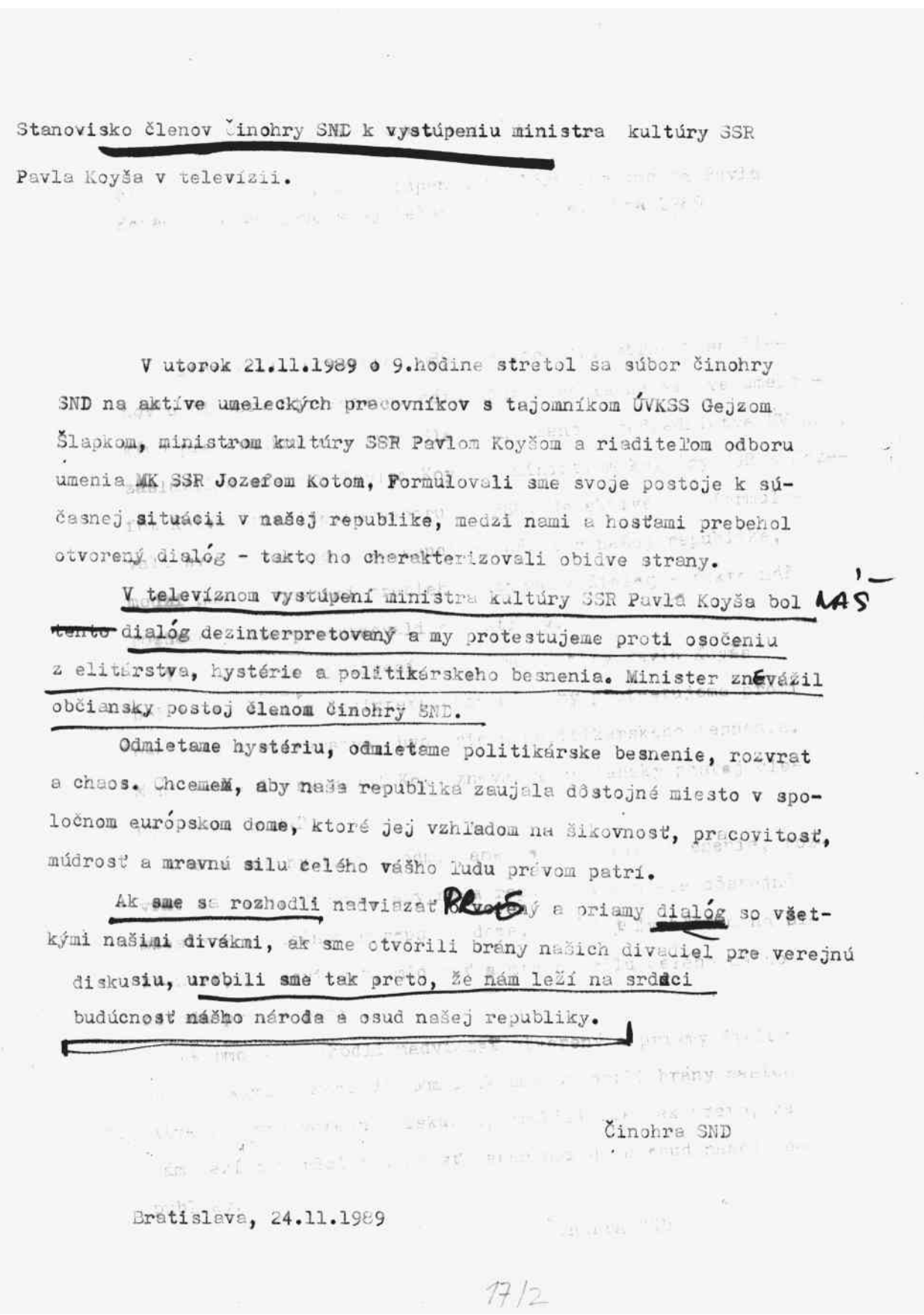
04

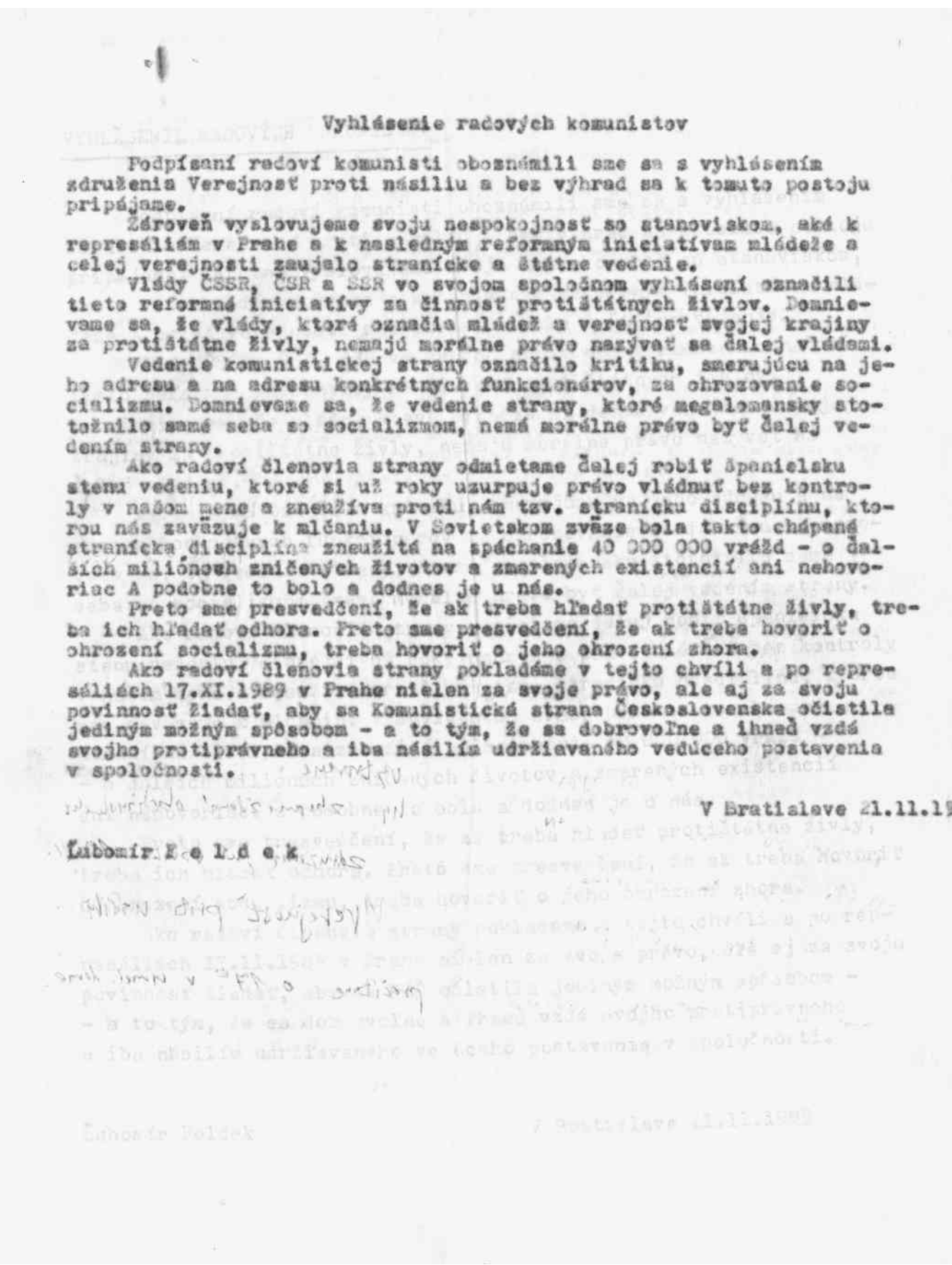
05

06

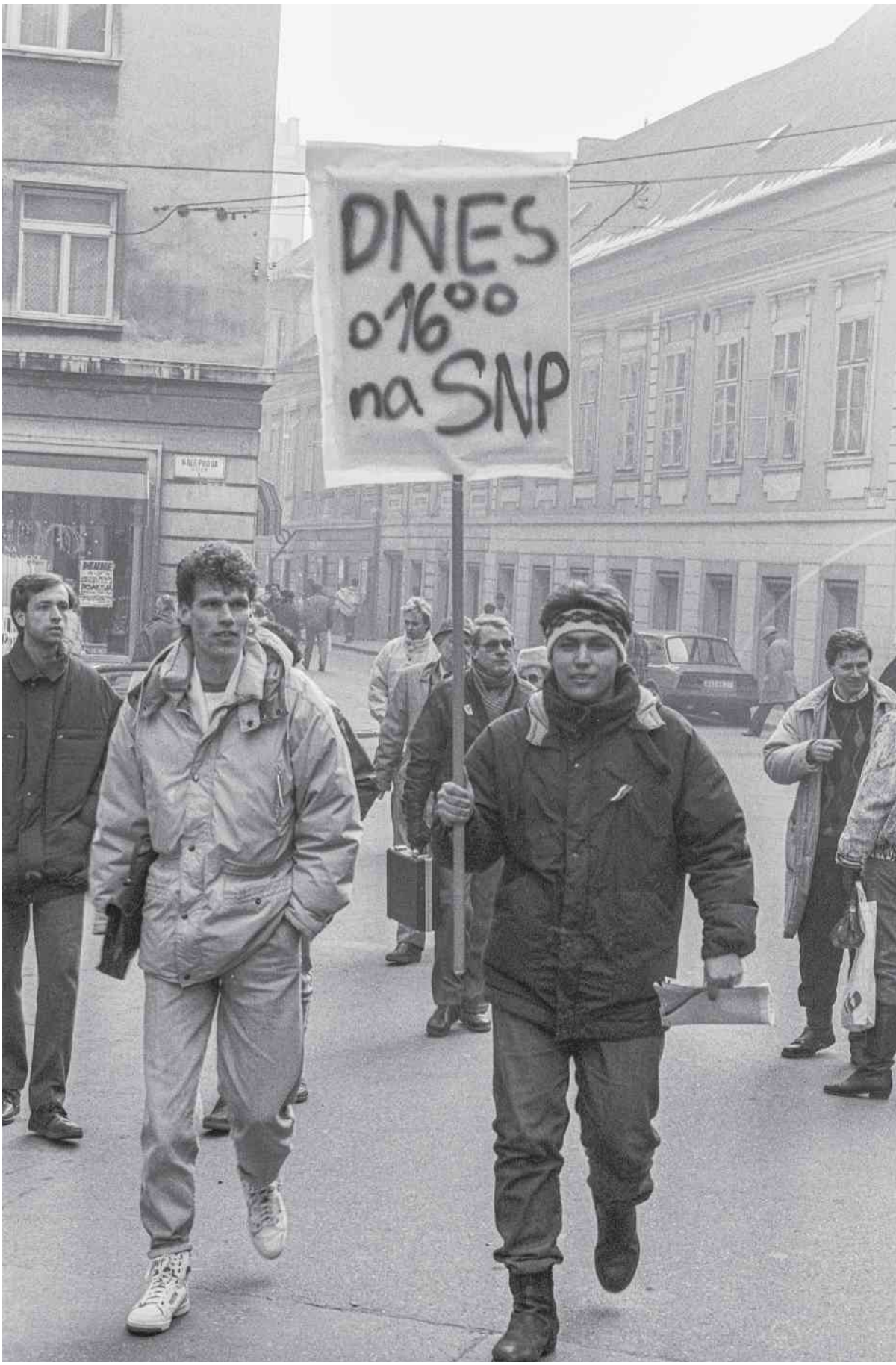

07

„Vás, milí výtvarníci, hudobní skladatelia, spisovatelia, vás poznajú podľa vášho diela. Ale my chodíme medzi ľuďmi s týmito tvármi, ktoré boli dvadsať rokov zneužívané. (...) A my týmto tvárom vrátime pravdu.“
Marián Labuda, november 1989

08

01
Herec Marián Labuda v rozhovore pre ČST počas demonštrácie na Námestí SNP v Bratislave, 22. 11. 1989
Zdroj SNM – Historické múzeum v Bratislave

03
Herec Milan Lasica a hudobný skladateľ Jaroslav Filip na tribúne na námestí Slovenského národného povstania v Bratislave, 23. 11. 1989
Zdroj SNM – Historické múzeum v Bratislave

05
Prvý prejav Fedora Gála na Nám. SNP v Bratislave
Zdroj SNA

07
Vyhlasenie radových komunistov, v ktorom vyjadrujú podporu spoločenským zmenám, 21. 11. 1989
Zdroj SNA

02
Herec Ladislav Chudík na demonštrácii v Bratislave, 22. 11. 1989
Zdroj SNM – Historické múzeum v Bratislave

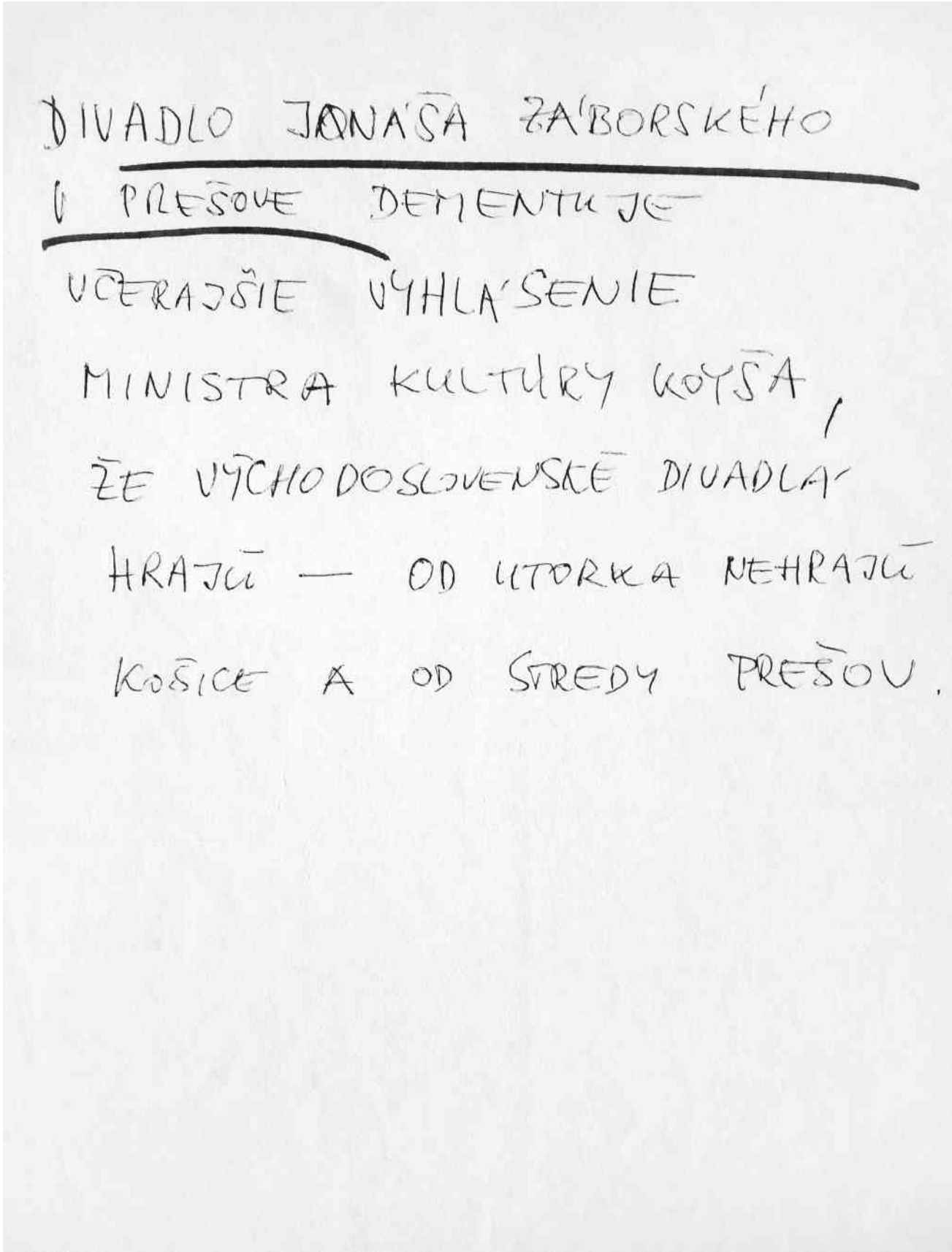
04
Tribún Novembra '89 v Bratislave, Ján Budaj, 24. 11. 1989
Zdroj SNM – Historické múzeum v Bratislave

06
Stanovisko členov a členiek Činohry SND k stretnutiu s ministrom kultúry SSR Pavlom Koyšom, 24. 11. 1989
Zdroj SNA

08
Demonštranti v Bratislave, november 1989
Foto Ivan Rychlo/TASR

NITRA TRNAVA KOMÁRNO PREŠOV

01

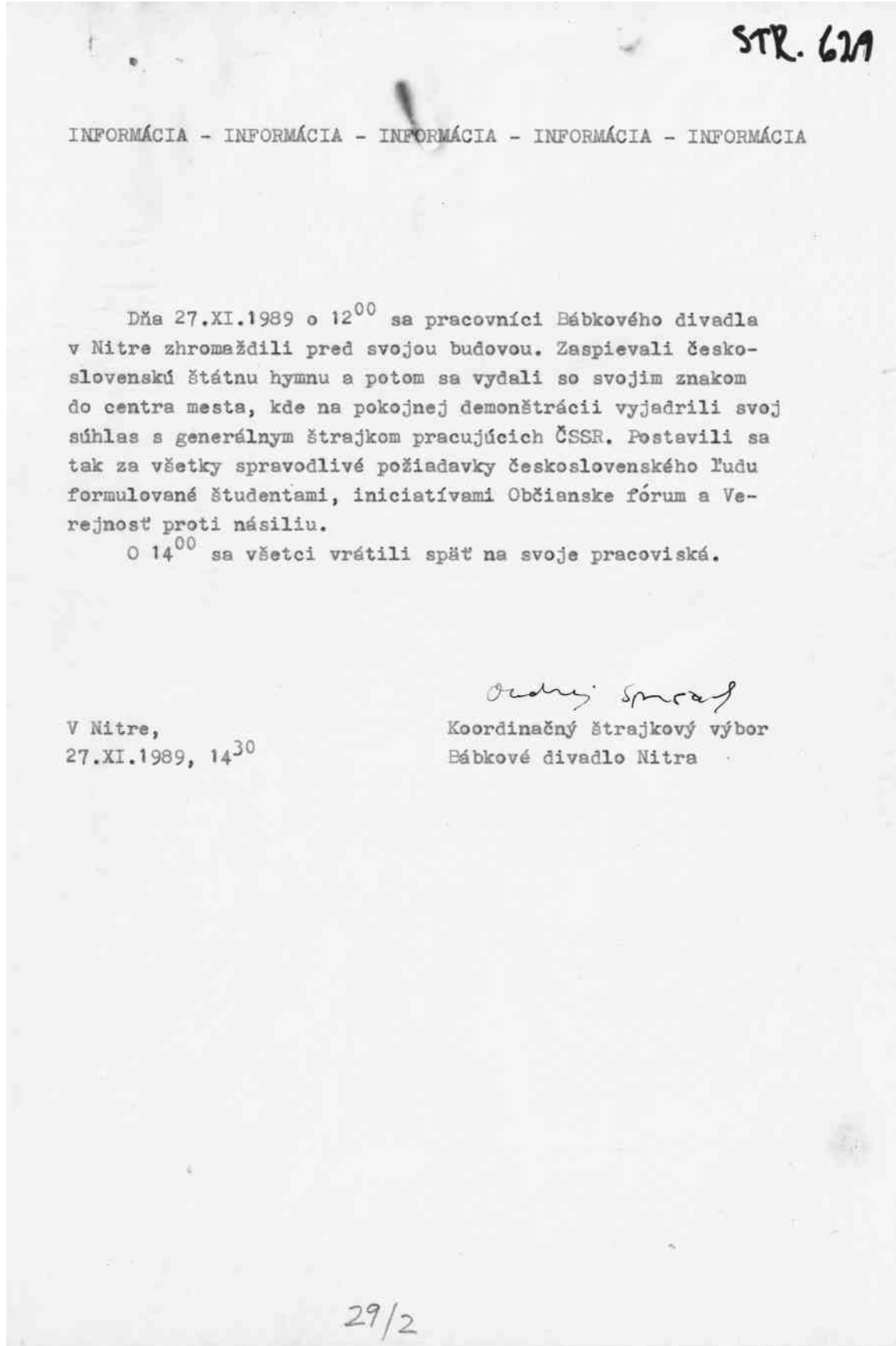

Súbor Divadla Jonáša Záborského (DJZ) pre pripojenie sa k štrajku odložil premiéru inscenácie *Balada o zlodejovi koní*. Na Pobočnej scéne DJZ v Spišskej Novej Vsi v tom čase skúšali dramatizáciu Dostojevského románu *Diablom posadení*.

02

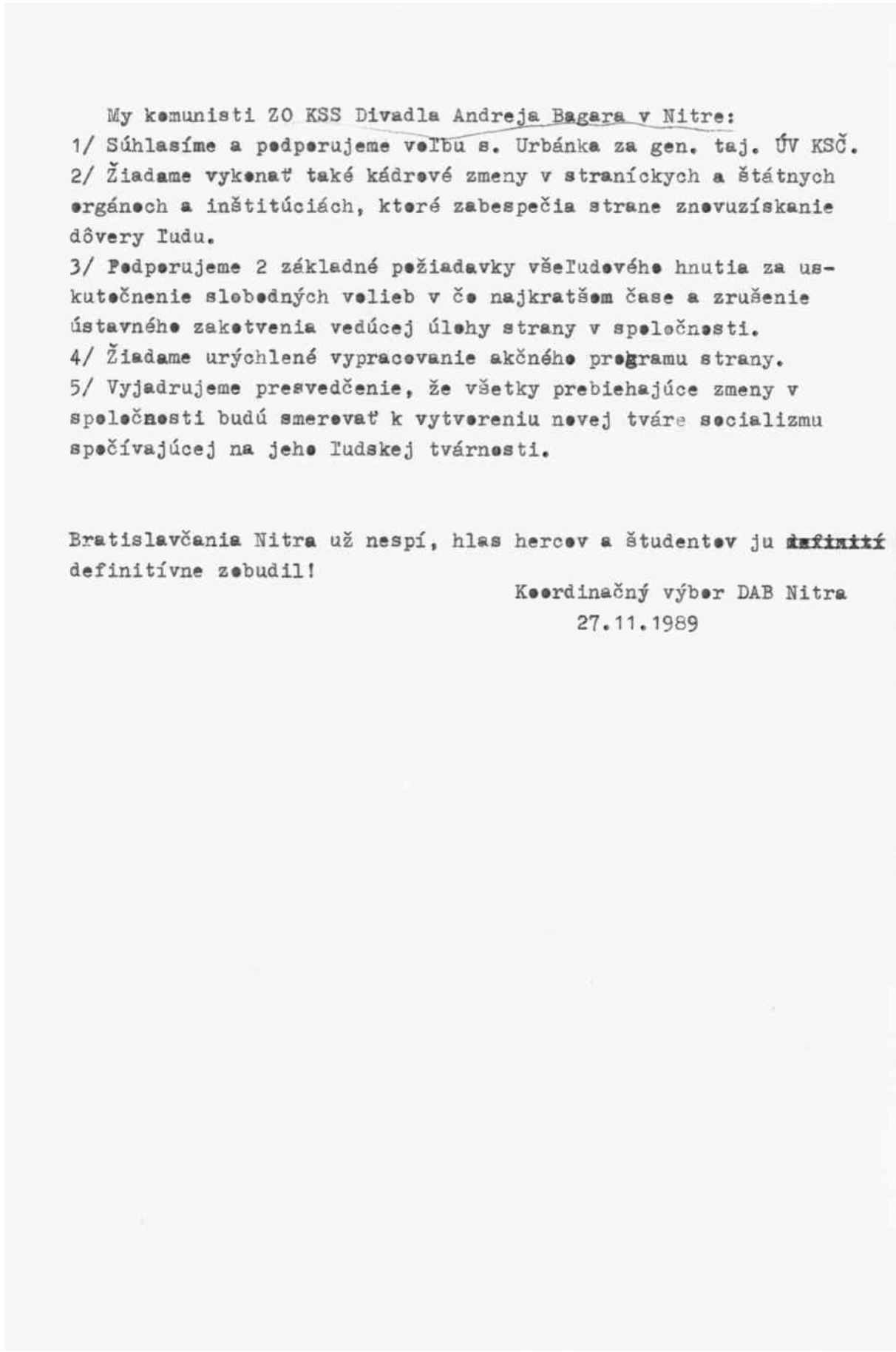
03

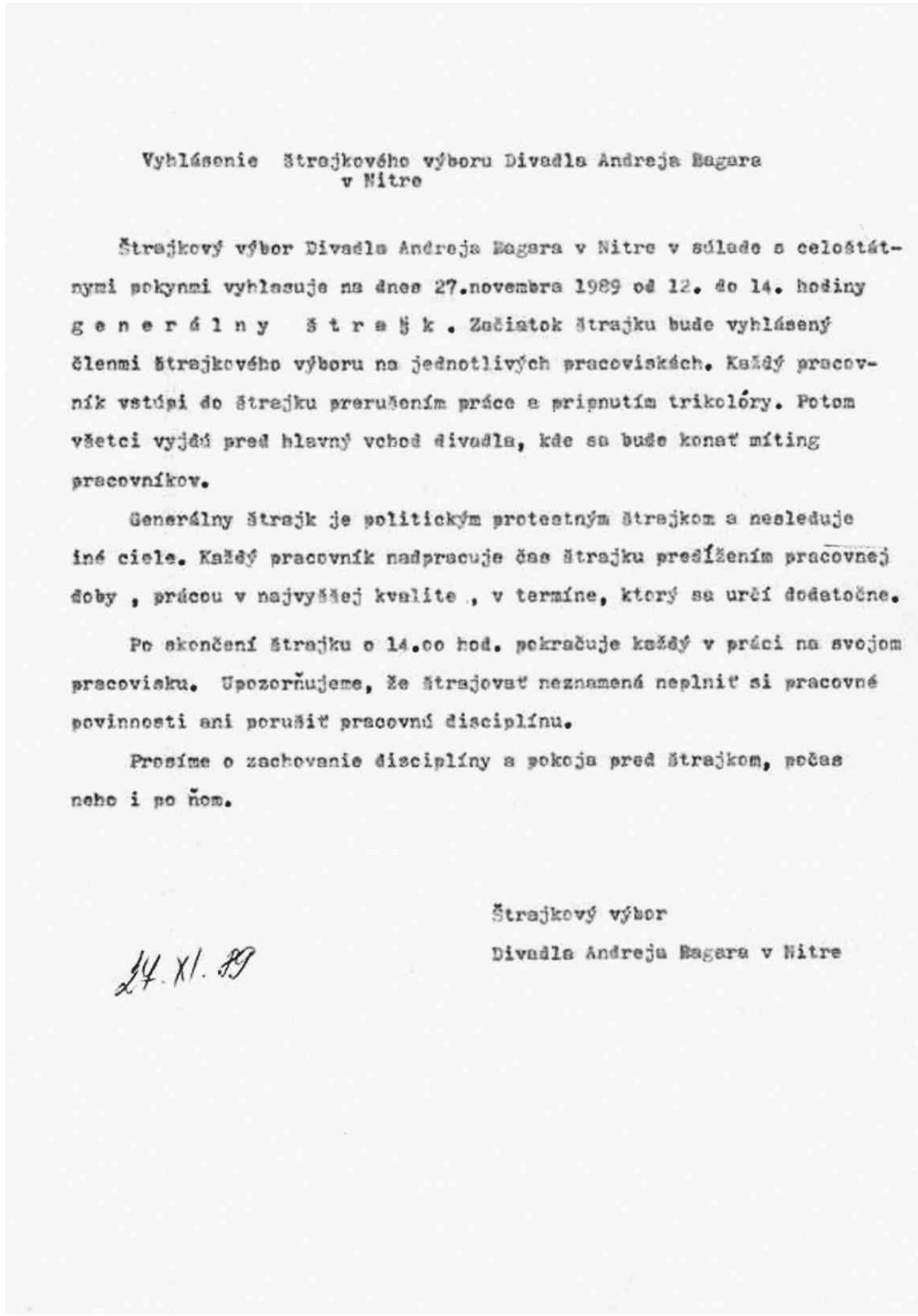
04

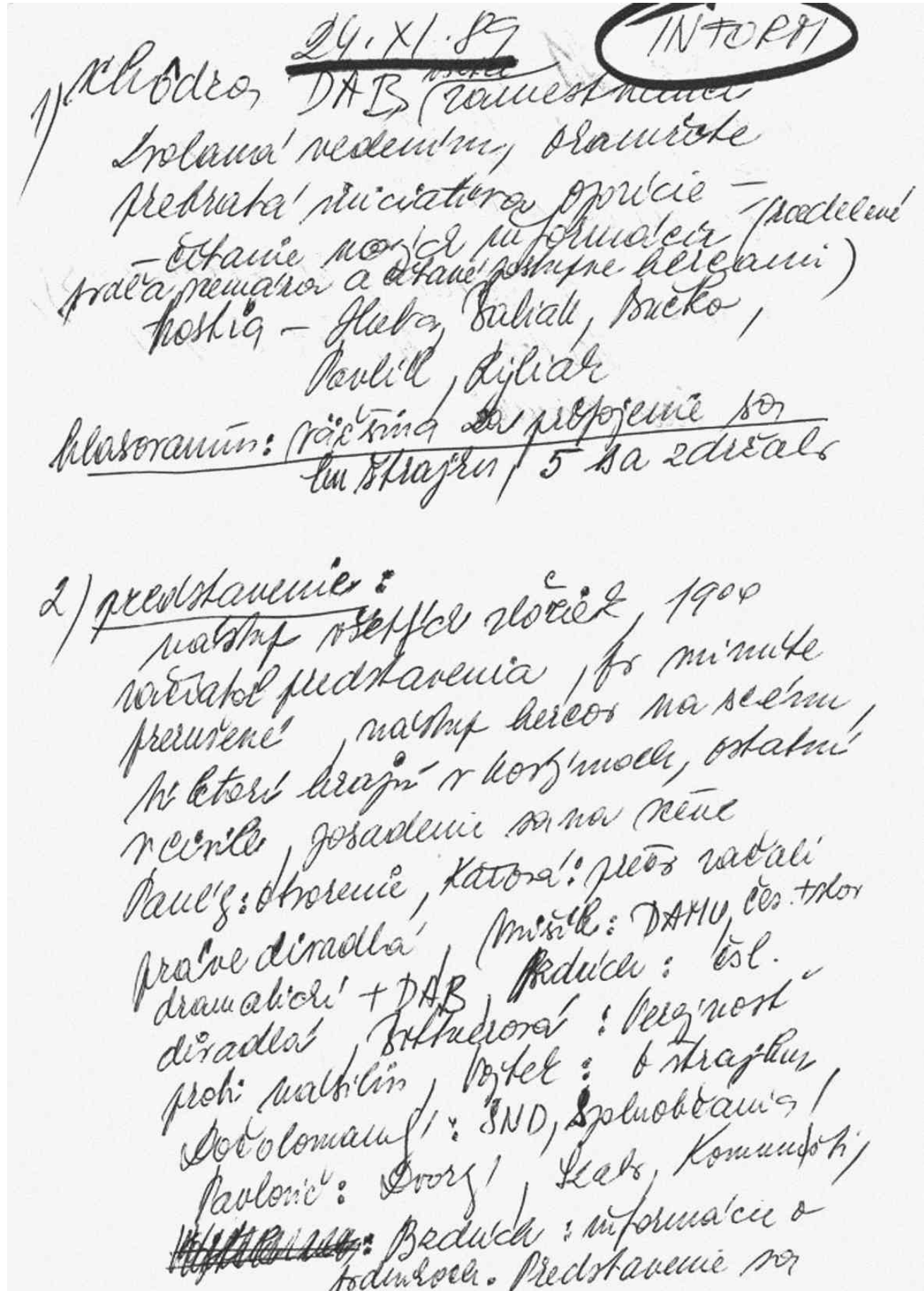
05

06

07

08

Z balkóna Divadla pre deti a mládež odznievali vyhlásenia a prejavy na občianskych zhromaždeniach. Súbor počas novembrových udalostí skúšal inscenácie *Mechanické divadlo* a *Čakanie na Godota*.

01
Dementovanie vyjadrenia ministra kultúry SSR Pavla Koyša zo strany Divadla Jonáša Záborského v Prešove, november 1989
Zdroj SNA

03
Oznámenie zamestnancov o priebehu štrajku v Bábkovom divadle v Nitre, 27. 11. 1989
Zdroj SNA

05
Vyhlásenie zamestnancov Divadla Andreja Bagara v Nitre, 27. 11. 1989
Zdroj SNA

07
Zápis zo schôdze zamestnancov Divadla Andreja Bagara v Nitre, 24. 11. 1989
Zdroj archív DAB a DN

02
Vyhlásenie pracovníkov Maďarského oblastného divadla v Komárne, 27. 11. 1989
Zdroj SNA

04
Štrajkujúci zamestnanci Divadla Andreja Bagara v Nitre, 27. 11. 1989
Zdroj archív DAB a DN

06
Vyhlásenie štrajkového výboru zamestnancov Divadla Andreja Bagara v Nitre, 27. 11. 1989
Zdroj archív DAB a DN

08
Dav demonstrantov na vtedajšom Gottwaldovom námestí (dnes Trojičné námestie) v Trnave, november 1989
Foto Peter Babka

STRETNUTIA

01

02

03

04

Manifestačné stretnutie, na ktorom zástupcovia Občianskeho fóra a Verejnosti proti násiliu podpísali dohodu o spolupráci. Zhromaždenie vyústilo do rozsiahlej diskusie medzi občanmi.

01
Stretnutie s občanmi, Historická budova Slovenského národného divadla, 29. 11. 1989
Zláva Ján Budaj, Josef Vavroušek, Lubomír Feldek, Marta Kubišová, Martin Porubjak, Václav Havel, Peter Zajac, Petr Oslzlý, Šimon Pánek, Ladislav Snopko, Milan Kňažko, Miroslav Dvorský
Foto Peter Brenkus/TASR

02
Stretnutie v Slovenskom národnom divadle v Bratislave, 29. 11. 1989
Zláva Josef Vavroušek, Marta Kubišová, Václav Havel, Milan Kňažko, Miroslav Dvorský
Zdroj Michal Rosenberg/archív SND

03
Zástupcov koordináčného výboru slovenských divadiel prijal podpredseda vlády SSR Štefan Murín (vpravo).
Zláva šéf Opery SND Juraj Hrubant, herci Ladislav Chudík, Elo Romančík, Emília Vášáryová, operný spevák Peter Dvorský, 28. 11. 1989
Foto Peter Brenkus/TASR

04
Stretnutie s občanmi, Divadlo P. O. Hviezdoslava, 29. 11. 1989
Zláva Milan Kňažko, Ján Budaj, Dušan Jamrich
Foto Vladimír Benko/TASR

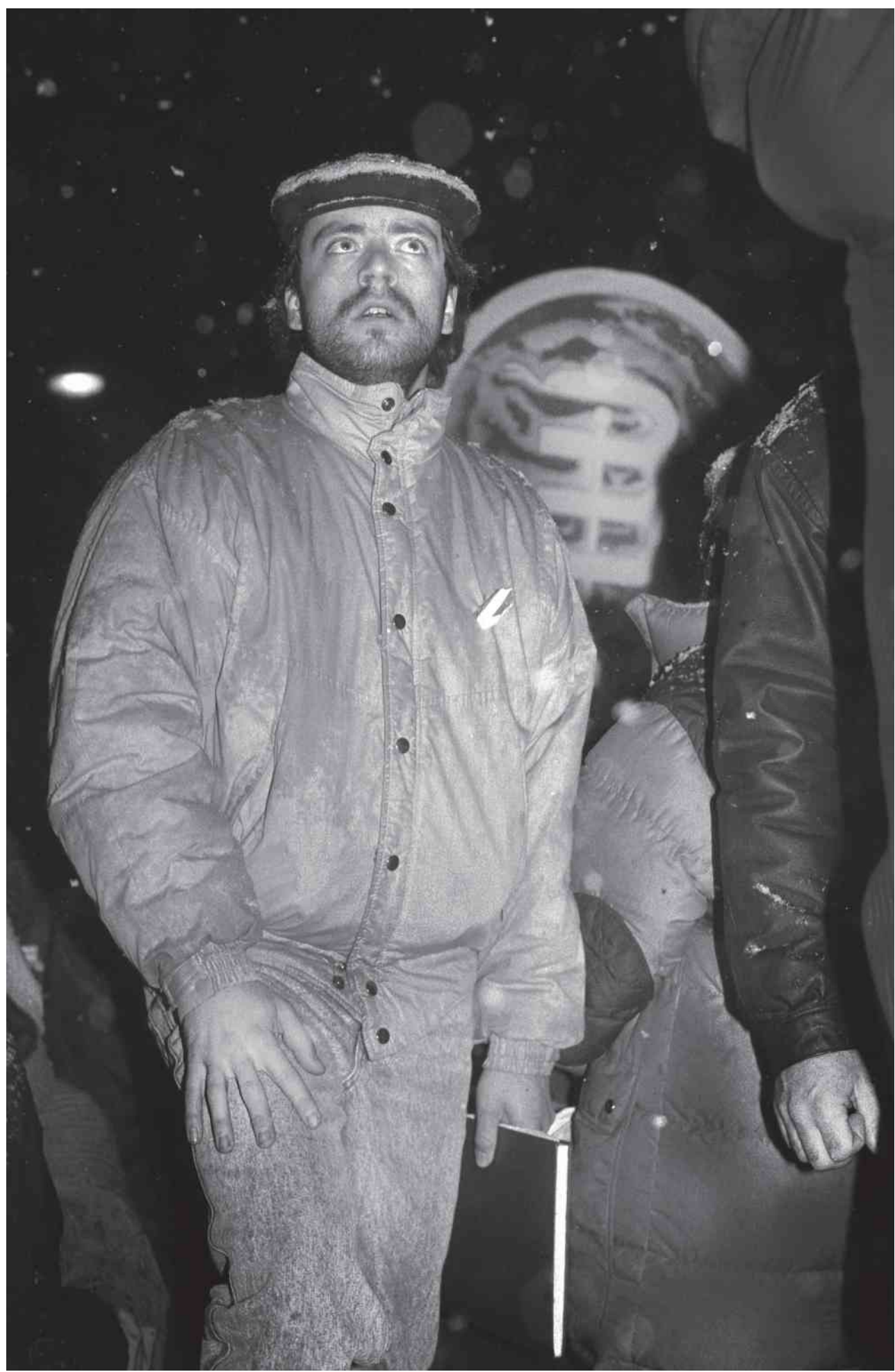
MARTIN

01

02

03

04

05

06

07

08

Fotografie z demonstrácie
Juraj Antal

02
Režisér Roman Polák

04
Herečka Emília Vášáryová

01
Herec Elo Romačík

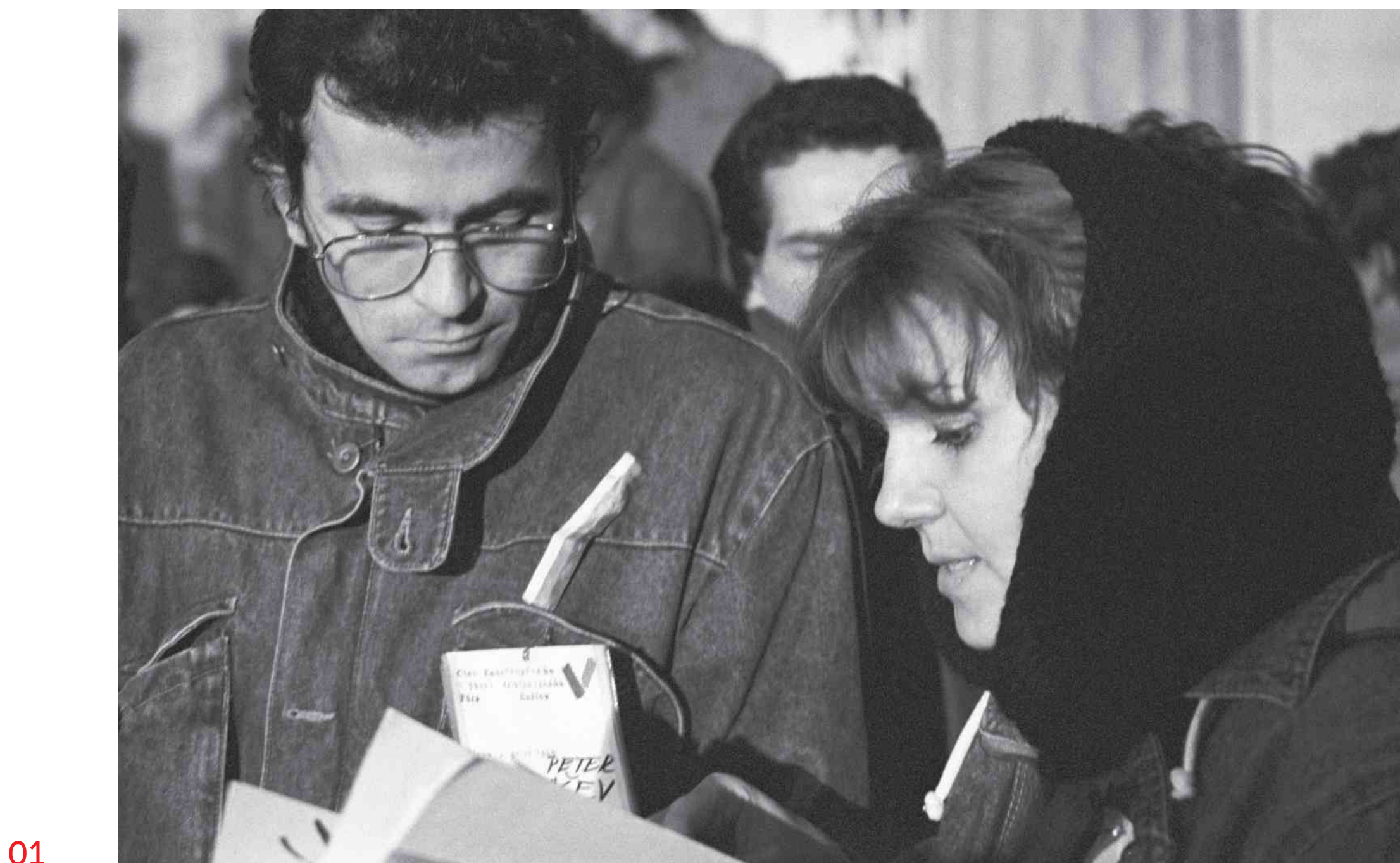
03
Herec Matej Landl

05
Herec Emil Horváth

06 – 07
Dav na Námestí SNP,
25. 11. 1989

08
Modlitba v dave

KOŠICE

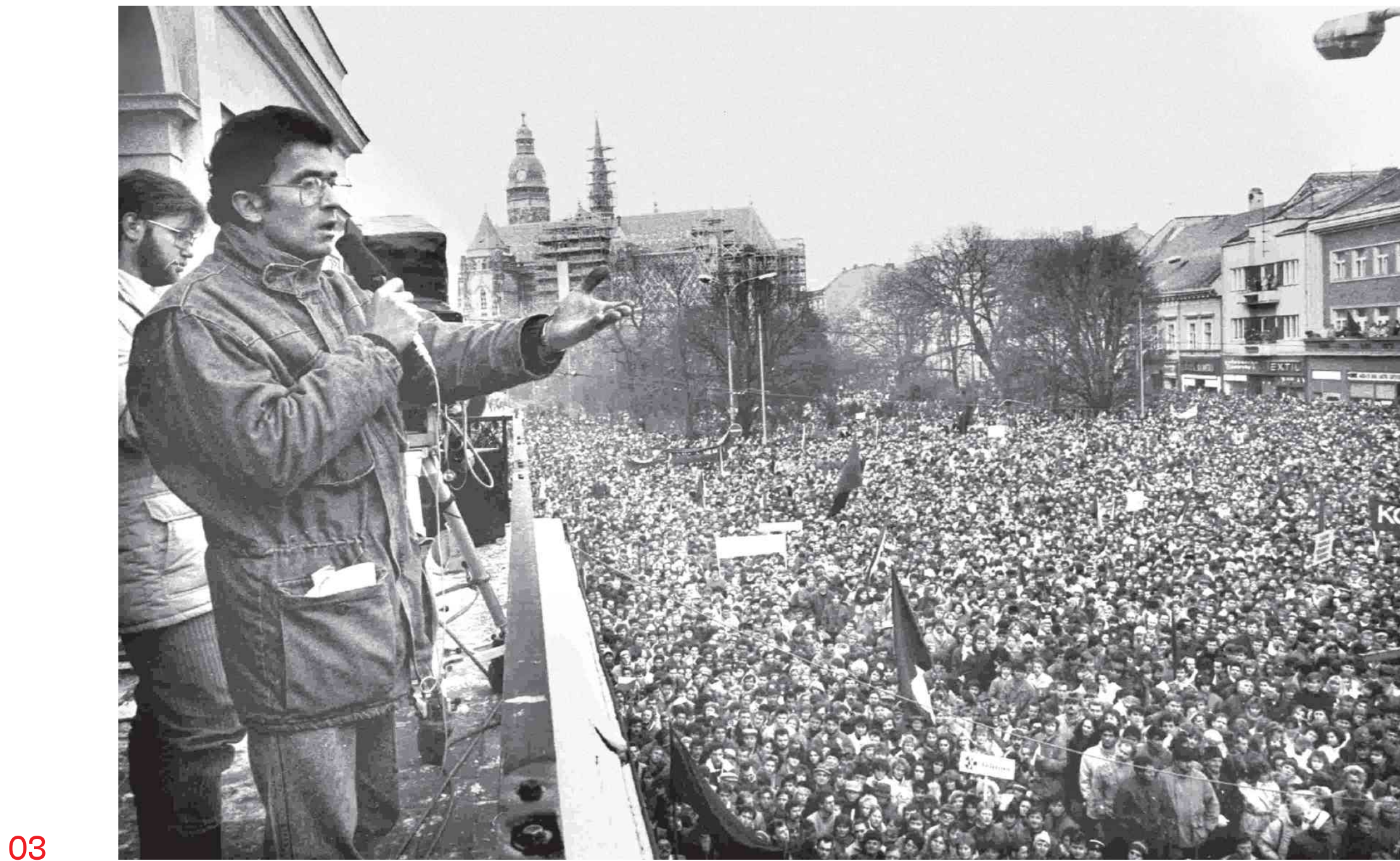

01

02

V košickom Štúdiu SMER (dnešnom Štúdiu Štátneho divadla) sa 22. 11. 1989 uskutočnila beseda, počas ktorej herci oboznámili prítomných s výzvami študentov a bratislavských hercov. Postupne sa pre veľký záujem stretnutia konali v Dome kultúry ROH (kde ŠD pre rekonštrukciu svojej budovy hrávalo). V Košiciach podľa českého vzoru vzniklo Občianske fórum.

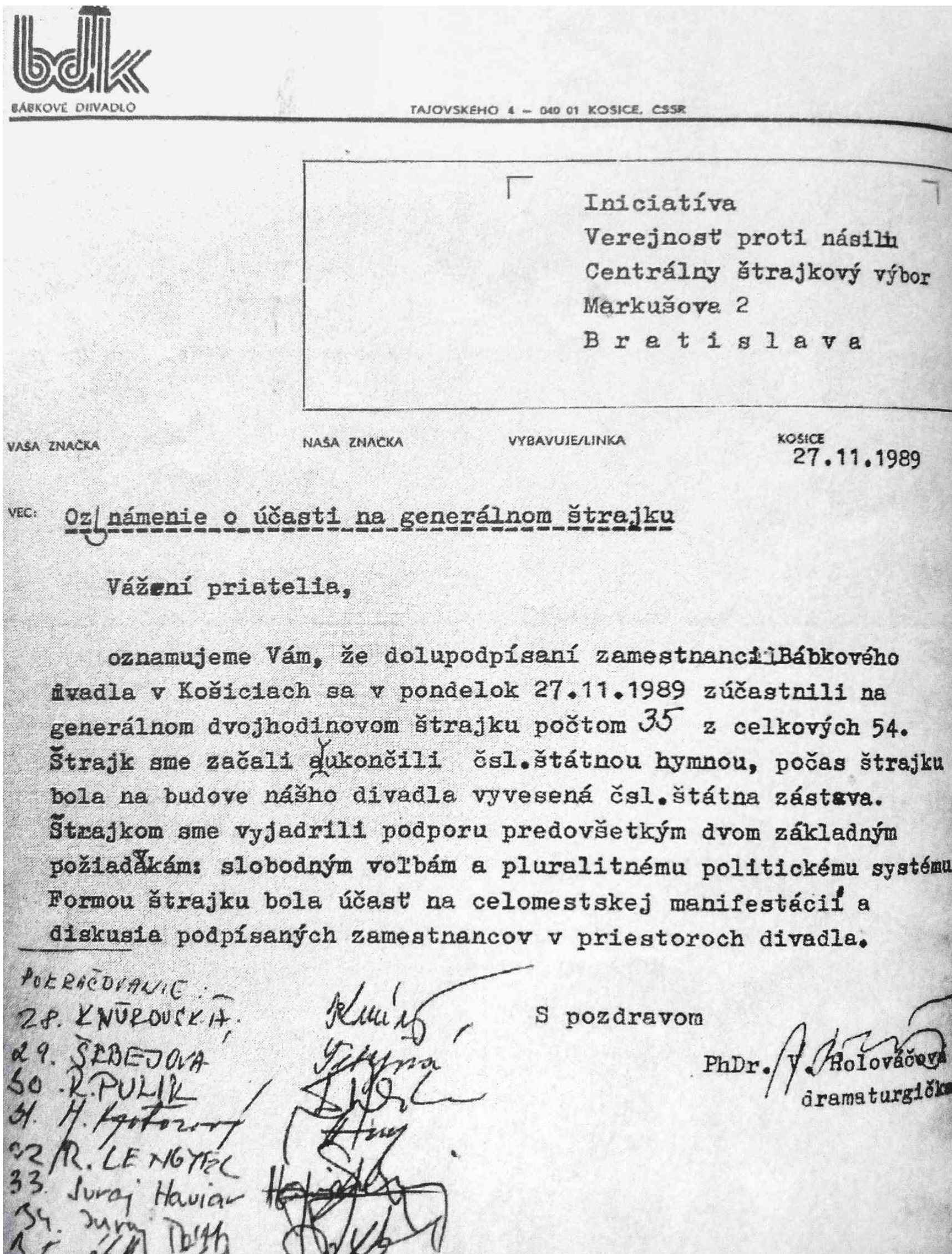
03

04

05

06

07

01
Herci Peter Rašev a Ľuba Blaškovičová patrili k lídrom Nežnej revolúcie v Košiciach
Foto Milan Kapusta

02
Demonštrácia v Košiciach na Leninovej ulici, 1. 12. 1989
Foto Svätopluk Písecký/TASR

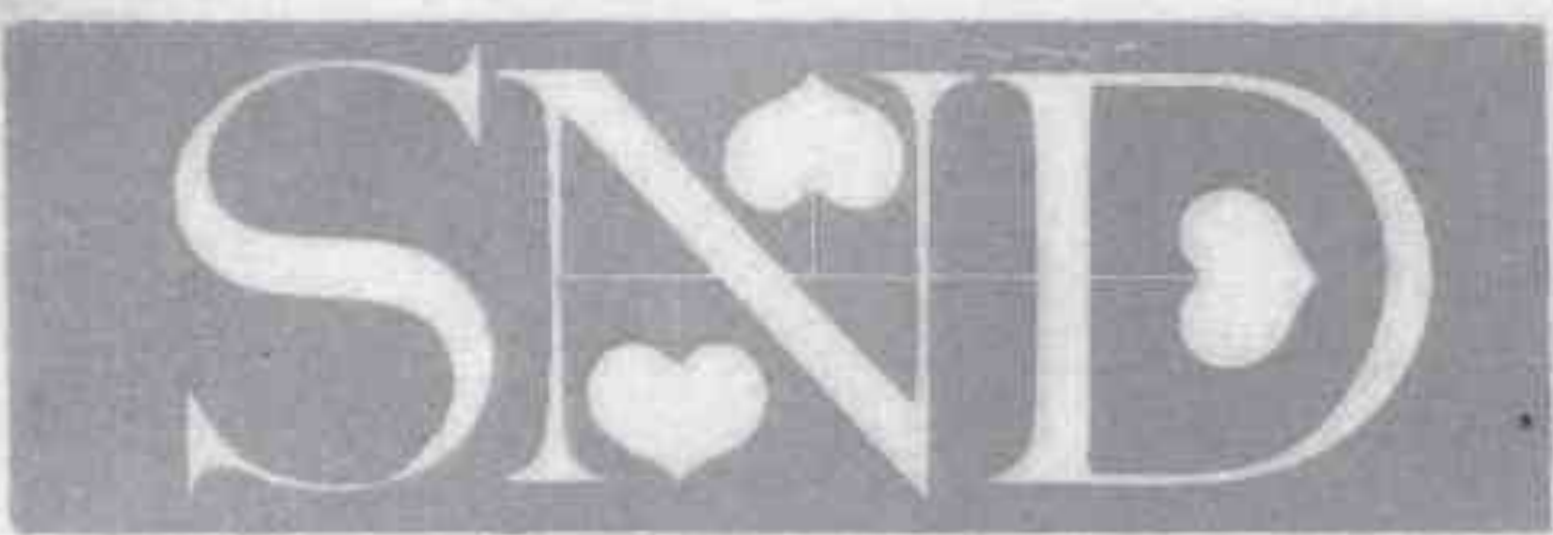
03
Herec Peter Rašev ako moderátor na demonštrácii v Košiciach
Foto Veronika Janušková/archív denníka KORZÁR

04
Václav Havel vo Východoslovenských železničniciach v Košiciach, 20. 12. 1989
Foto Svätopluk Písecký/TASR

05
Medzi hercami, ktorí pricestovali do Košíc vlakom Nežnej revolúcie a vystúpili na manifestácii, bola aj členka SND Božidara Turzonovová, 6. 12. 1989.
Foto Svätopluk Písecký/TASR

06
Oznámenie Bábkového divadla v Košiciach o účasti na štrajku, 27. 11. 1989
Zdroj SNA

07
Vlak Nežnej revolúcie vypravený z Bratislavy s cieľovou stanicou v Košiciach. Viezli sa v ňom aktivisti, umelci a študenti. Na staniach, kde vlak zastavil, organizovali stretnutia s občanmi, 6. 12. 1989.
Zdroj SNM – Historické múzeum v Bratislave

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ DIVADLO
NOSITEĽ RADU REPUBLIKY
JUBILEJNÁ 70. DIVADELNÁ SEZÓNA

OPERA A BALET			ČINOHRA DIVADLO P. O. HVIEZDOSLAVA	ČINOHRA MALÁ SCÉNA
LUX ET REQUIEM Tanečné divadlo v 2 častiach	19,00 hod. Predplatné neplatí	Streda 15. novembra	Štátne akad. divadlo Š. Rustaveliho — Gruzínska SSR W. Shakespeare: RICHARD III.	19,00 hod.
W. A. Mozart: DON GIOVANNI Opera v 2 dejstvách v talianskom jazyku	19,00 hod. Predplatné neplatí	Štvrtok 16. novembra	Štátne akad. divadlo Š. Rustaveliho — Gruzínska SSR W. Shakespeare: RICHARD III.	19,00 hod.
Ch. Gounod: FAUST A MARGARÉTA Opera v 5 dejstvách vo francúzskom jazyku	19,00 hod. Séria „M“	Piatok 17. novembra	J. Hubáč: MODRÝ PAVILÓN Hra v 2 častiach	19,00 hod.
F. Cilea: ADRIANA LECOUVREUR Opera v 4 dejstvách	19,00 hod. Séria „L“	Sobota 18. novembra	J. Solovič: PETER A PAVEL Veselohra v 12 obrazoch	19,00 hod.
NEHRÁ SA		Nedeľa 19. novembra	NEHRÁ SA	19,00 hod.
G. Bizet: CARMEN Opera v 4 dejstvách	19,00 hod. Predplatné neplatí	Pondelok 20. novembra	NEHRÁ SA	NEHRÁ SA
F. Cilea: ADRIANA LECOUVREUR Opera v 4 dejstvách	19,00 hod. Séria „G“	Utorok 21. novembra	NEHRÁ SA	H. Ibsen: NEPRIATEĽ ĽUDU Hra v 2 častiach
Nehrá sa		Streda 22. novembra	J. Solovič: PRÍLIŠ ODVÁŽNY PROJEKT Hra v 2 častiach	19,00 hod.
G. Verdi: RIGOLETTO Opera v 3 dejstvách v talianskom jazyku	19,00 hod. Pre mládež do 16 rokov nevhodné Predplatné neplatí	Štvrtok 23. novembra	J. Hubáč: MODRÝ PAVILÓN Hra v 2 častiach	19,00 hod.
W. A. Mozart: CAROVNÁ FLAUTA Opera v 2 dejstvách	19,00 hod. Predplatné neplatí	Piatok 24. novembra	J. Solovič: PETER A PAVEL Veselohra v 12 obrazoch	19,00 hod.
NEHRÁ SA		Sobota 25. novembra	P. Preses — U. Becher: BOCKERER Tragifraška v 2 častiach	19,00 hod.
KONCERT SÓLISTOV OPERY SND	20,00 hod. Predplatné neplatí	Nedeľa 26. novembra	P. Preses — U. Becher: BOCKERER Tragifraška v 2 častiach	19,00 hod.
Ch. Gounod: FAUST A MARGARÉTA Opera v 2 častiach vo francúzskom jazyku	19,00 hod. Séria „O“	Pondelok 27. novembra	NEHRÁ SA	NEHRÁ SA
F. Cilea: ADRIANA LECOUVREUR Opera v 4 dejstvách	19,00 hod. Séria „K“	Utorok 28. novembra	A. S. Gribojedov: ÚTRAPY Z ROZUMU Hra v 2 častiach	19,00 hod.
P. I. Čajkovskij: LABUTIE JAZERO Balet	19,00 hod. Predplatné neplatí	Streda 29. novembra	A. S. Gribojedov: ÚTRAPY Z ROZUMU Hra v 2 častiach	19,00 hod.

Predpredaj vstupeniek v pokladnici SND, na rohu Jesenského ul. a Komenského nám. od 12.00 hod. do 18.00 hod. denne okrem soboty a nedele. Č. tel. 552-28 poľ hodiny pred predstavením v pokladniciach jednotlivých divadiel. Hromadné objednávky vybavuje oddel. pre styk s návštevníkmi, Gorkého 4 815 86 Bratislava, tel. 511 46, 333 890

Predstavenia činohry sú vhodné pre divákov nad 15 rokov, pokiaľ nie je uvedené inak. Predstavenia opery a baletu sú vhodné pre všetky vekové kategórie, pokiaľ nie je uvedené inak. Vstup len v spoločenskom oblečení. Vstupné sa vráti len v prípade zmeny predstavenia — do 3 pracovných dní.

01

02

01
Tribún Novembra '89
Milan Kňažko na demonštrácii
na námestí Slovenského
národného povstania
v Bratislave, 27. 11. 1989
Foto Ivan Rychlo/TASR

02
Stretnutie v Slovenskom národnom
divadle v Bratislave, 29. 11. 1989
Zľava speváčka Marta
Kubišová, Václav Havel,
dramaturg Petr Oslzlý, Dušan
Jamrich, Stanislav Dančiak,
Ladislav Snopko, študentský
vodca Šimon Pánek, Milan Kňažko
Foto Peter Brenkus/TASR